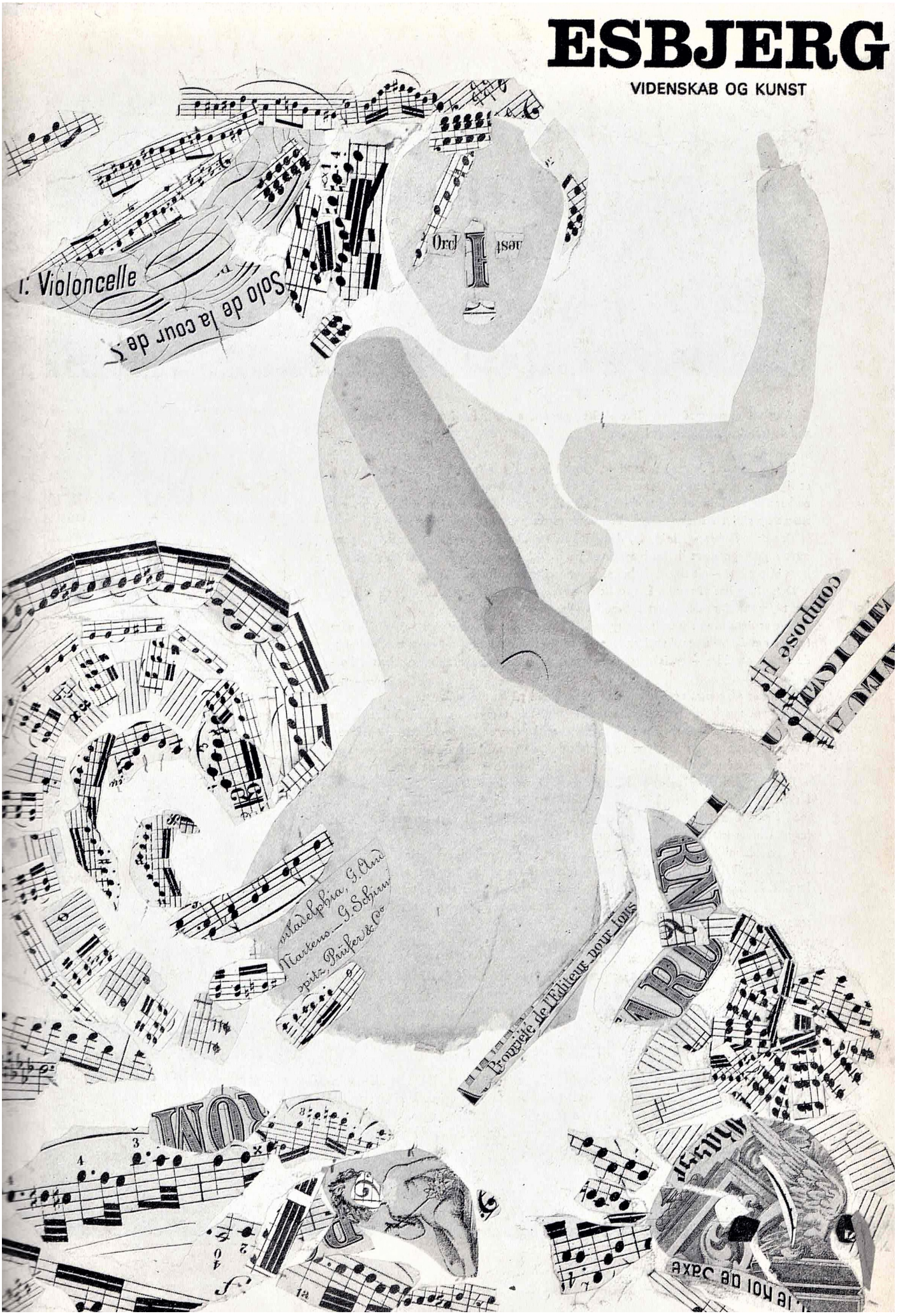
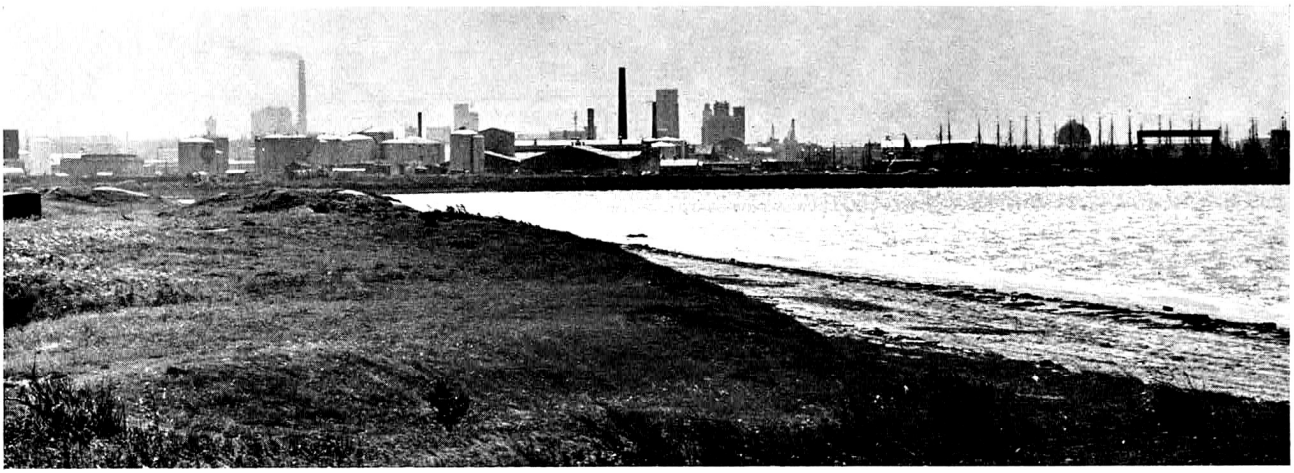
ESBJERG

VIDENSKAB OG KUNST

Esbjerg vil gerne med dette lille skrift præsentere Dem for nogle af de kulturelle aktiviteter, der udfolder sig i byen.

Hvorfor?

Ud fra akkurat de samme motiver, som lå bag udsendelsen for godt et år siden af et lignende skrift om uddannelsesmulighederne i Esbjerg: Fordi alt for mange mennesker ved for lidt om denne egn og især om, hvad dens borgere har skabt udover et stærkt og aktivt erhvervsliv især koncentreret om trafikhavn og fiskeri.

Det er sej vilje og initiativ, der på kun tre generationer har gjort en tidligere næsten øde egn til et livligt bysamfund på 75.000 mennesker. Man har vidst, at intet kom af sig selv – alt skulle skabes af menneskehænder fra bunden.

Den viden har vi stadig. Den drift fremad, som det giver, og den vilje til at lægge ryg til, som følger deraf, har menneskene her.

Der er også brug for at lægge ryg til. En befolkningstilvækst på 12–1500 i bysamfundet om året, en stærkt stigende erhvervsmæssig udvikling og en stor aktivitet på de fælles områder – sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige og kulturelle – stiller sine store krav.

Men der *blev* altså også kræfter til at sætte ind på kulturområderne.

Læg vel mærke til, at det altsammen: Bibliotek, teaterarbejde, musiklivet, kunstforeningens virke og arbejdet i de to museer, er private gruppers initiativ og fortsat (med biblioteket som lovgiven undtagelse) er deres initiativ og ansvar – heldigvis med store kredse bag hver enkelt aktivitet og naturligvis støttet af de kommunale råd.

Det kommende Fiskeri- og Søfartsmuseum tager vel nok en forholdsvis stor plads i skriftet. Men det er også den største enkeltsag inden for kulturlivet, der arbejdes med i øjeblikket i et snævert samarbejde mellem Fiskerimuseets bestyrelse, Københavns Universitets geografiske Institut og Esbjerg byråd.

Denne kombinerede museums-, undervisnings- og forskningsbygning står færdig den 24. april 1968 og indvies på den første af en række festdage i anledning af hundredårsdagen for loven om Esbjerg havn – den lov, der takket være den daværende rigsdags fremsynethed førte til det største egnsudviklingsresultat, lovgivningsmagten i Danmark endnu har skabt.

Vi tror, at egnen står overfor en fortsat stærk ekspansion – markedsdannelserne, erhvervsudviklingen, udviklingen i import og eksport viser det. Men vi behøver det øvrige lands forståelse herfor og støtte hertil, også når den endelige beslutning om placeringen af det sydlige af de tre jyske universiteter skal træffes.

En folketingsbeslutning om en vestlig placering af dette universitet er for egnen her denne generations vigtigste afgørelse. Den vil forpligte os til at yde vort allerbedste for at gøre et sådant universitet til et levende aktiv for hele den vest- og sønderjyske landsdel.

Ved en beslutning om en vestlig placering af dette universitet vil det danske Folketing træffe en afgørelse, som eftertiden vil finde lige så overbevisende rigtig, som vi i dag finder, 1868-loven om Esbjerg havn er.

Kun ved en sådan placering kan både vest- og sønderjyske interesser imødekommes, og en ligelig udvikling i vort lands forskellige egne sikres.

Henning Rasmussen

Borgmester.

»ESBJERG«

udgives af Esbjerg byråd og Esbjergegnens Erhvervsråd under redaktion af stadsdirektør Borchorst og erhvervsrådssekretær Ejgil Rasmussen. Hæftet udsendes gratis til interesserede ved henvendelse til ekspeditionen: Esbjergegnens Erhvervskontor, Torvet, Esbjerg, telf. (051) 2 55 99. Dette hæfte er udsendt i januar 1967. Fotografierne er udført af Tom Alkærsig. Omslaget er et papirklip af Ove Bang Jørgensen.

INDHOLD

Det nye Fiskeri- og Søfartsmuseum i Esbjerg 3
Fiskeri- og Søfartsmuseet 4
Saltvandsakvariet 8
Skalling-Laboratoriet 10
Esbjerg Kunstforening 14
Musiklivet i Esbjerg 20
Teater i Esbjerg 24
Centralbiblioteket som kulturformidler 26
Et kulturhistorisk museum og dets opgaver 28

Nummer 37

K. Rosendahls Bogtrykkeri Akts., Esbjerg

DET NYE FISKERI- OG SØFARTSMUSEUM I ESBJERG

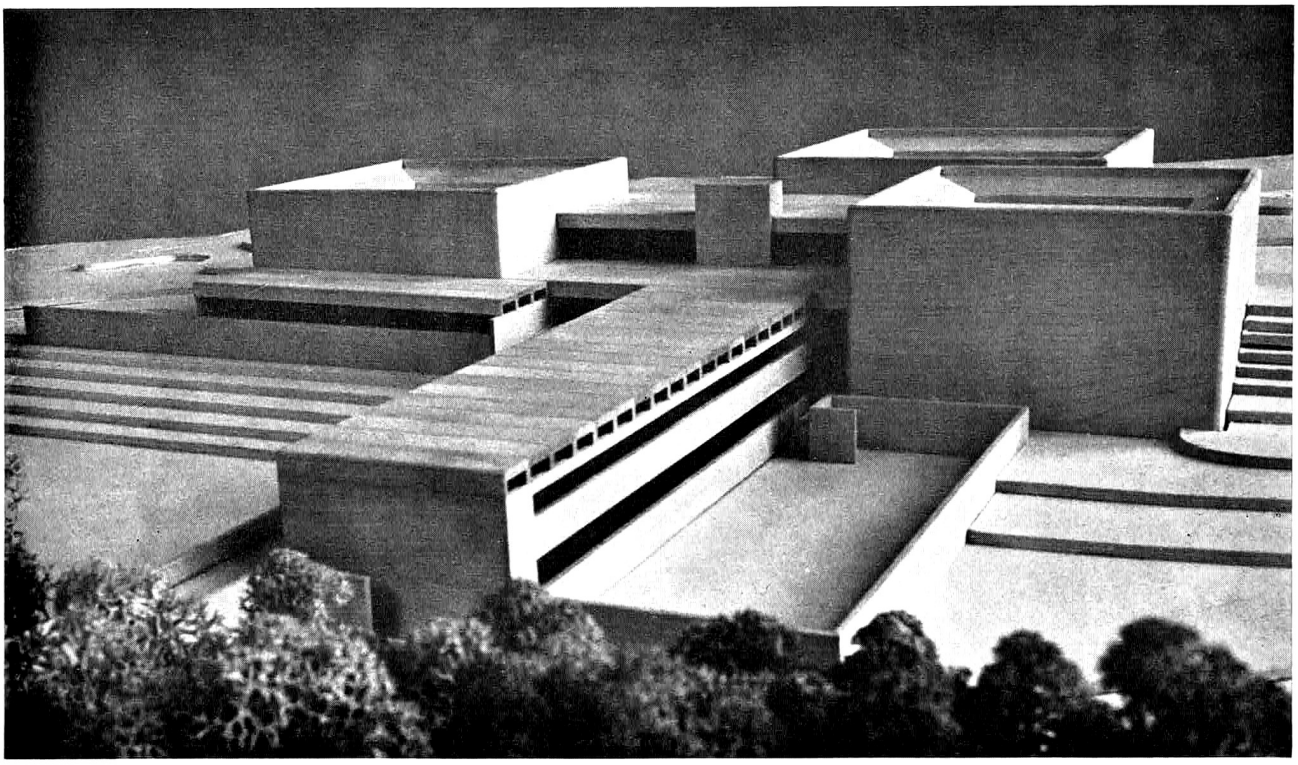
I anledning af Esbjerg havns 100-års jubilæum den 24. april 1968 har Esbjerg byråd vedtaget at markere jubilæet ved bl. a. at rejse helt nye bygninger for Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg, som igennem en årrække har arbejdet med udforskning af det danske fiskerierhvervs historie.

Bygningerne skal rumme tre forskningsinstitutioner: Fiskeri- og Søfartsmuseet, Saltvandsakvariet og Skalling-Laboratoriet under Københavns Universitets Geografiske Institut. Endvidere ser man gerne, at en afdeling af Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser også får til huse i museet.

Det ny Fiskerimuseum, der opføres på grundlag af arkitekterne Halldor Gunløgsson og Jørn Nielsens vinderprojekt i en omfattende arkitektkonkurrence, får en pragtfuld beliggenhed ud til Hjertingvejen lige ved Esbjergs nordlige bygrænse. Fra museets cafeteria bliver der en ualmindelig smuk udsigt over Fanø og Grådyb, hvor alle fartøjer må passere for at komme til og fra Esbjerg.

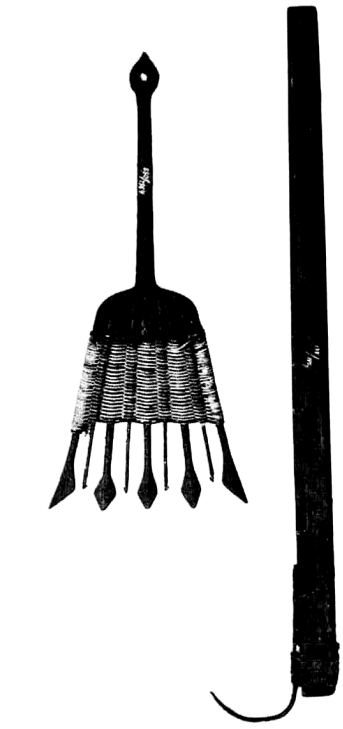
Museumskomplekset får et bruttoetageareal på 2.880 m² og kommer til at rumme en meget stor udstillingshal for museumsgenstandene, magasinrum i to etager for samlingerne af både og andre genstande, der ikke kan rummes i den permanente udstilling, samt værksted og konserveringsrum. I en selvstændig akvariebygning vises som yderligere illustration af fiskerierhvervet de saltvandsfiskearter, danske fiskere fanger. I kontorfløjen bliver der kontor og bibliotek for Fiskerimuseet samt undervisningsrum og laboratorium. I denne afdeling af museumskomplekset får tillige Skalling-Laboratoriet kontor, bibliotek, laboratorier, studieværelser m. m.

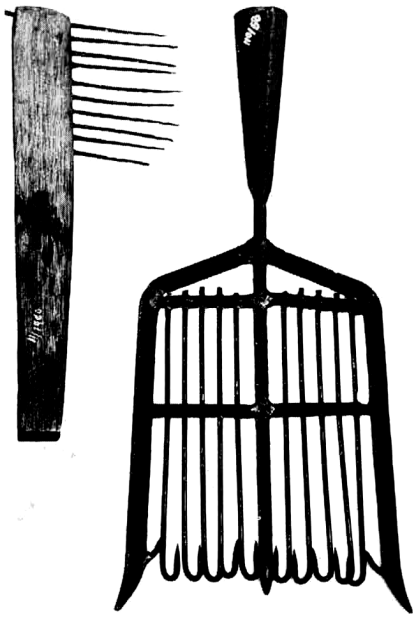
Håndværkerudgifterne i forbindelse med byggeriet er i april måned 1966 anslået til ca. 6 mill kr.

FISKERI- OG SØFARTSMUSEET

Af museumsinspektør, mag. art. Alan Hjorth Rasmussen

Handel, søfart, land- og skovbrug samt flere andre erhverv har allerede længe haft deres egne specialmuseer. I forbindelse med fiskeriudstillingen i København 1888 blev begyndelsen gjort til Dansk Fiskeriforenings Modelsamling. Desværre har denne samling på grund af dårlige pladsforhold og manglende økonomi igennem årene ført en ganske ufortjent skyggetilværelse, og i foråret 1966 blev samlingen overdraget Nationalmuseet i depositum.

Esbjerg museum, der blev åbnet i 1941, skulle særlig tage sig af Vestkystfiskeriet. Imidlertid blev fiskeriafdelingen i februar 1962 udskilt af det lokalhistoriske museum, idet der blev dannet en „Museumsforening for Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg." Det ny specialmuseum fik med hensyn til fiskeriet hele landet som sit arbejdsområde, medens søfarten kun skulle dækkes fra Ringkøbing fjord til grænsen. Museets arbejdsfelt kom ikke alene til at omfatte saltvandsfiskeriet, men også fiskeriet i vore søer, åer og bække, der især tidligere var af stor betydning for bønderne.

Efter et energisk og dygtigt grundlæggende arbejde af museets formand, lektor Arne Espegård, og bestyrelsen kunne man i februar 1966 ansætte faglig arbejdskraft ved museet. Museumsinspektøren bistås dog fremdeles af en aktiv museumsbestyrelse.

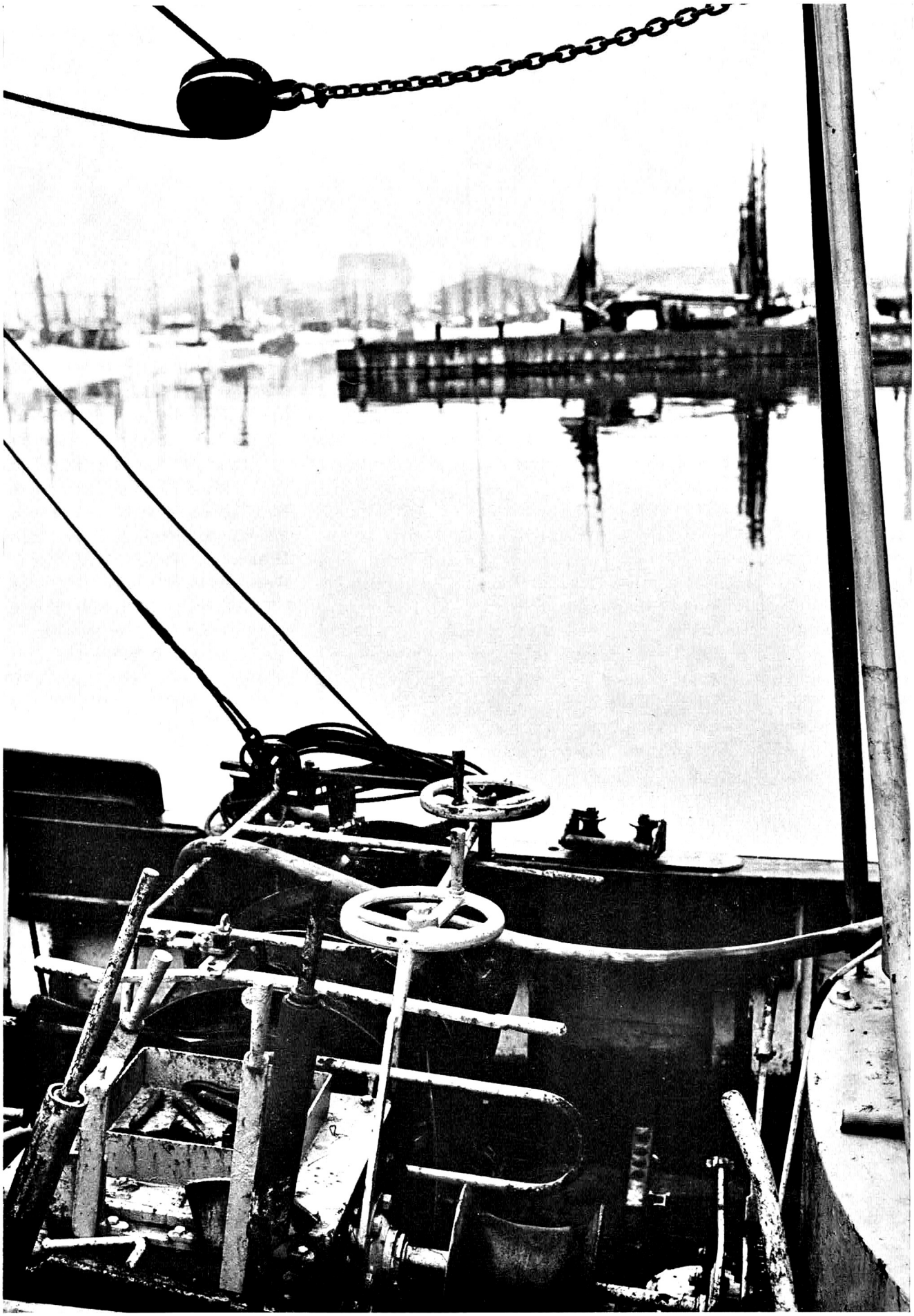
Lystre, ålekam og »hæg« på Fiskerimuseet (side 4).

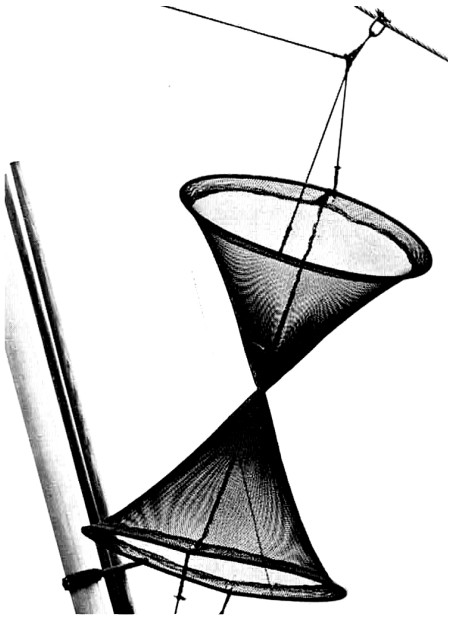
Spil på en fiskekutter i Esbjerg havn (side 5).

I modsætning til de fleste andre danske museer, der standser den aktive indsamling af museumsgenstande med ting fra omkring århundredskiftet, interesserer Fiskerimuseet sig også for nutidsforhold. Med den utrolige vækst, der er sket inden for fiskerierhvervet de senere år, er det nødvendigt, at museet arbejder aktivt med indsamling også af nyere og helt nye fiskeriting. Disse er naturligvis vanskelige at få fat på, så længe de er gængse og i brug, men så snart de går af mode og bliver „halvgamle", har museet en chance for at erhverve dem. Det kræver dog en aktiv indsamling fra museets side, idet folk almindeligvis ikke regner halvgamle ting for at være af museumsinteresse, men smider dem rask væk. Når tingene først er blevet rigtig gamle og får smag af antikviteter, bliver museerne sædvanligvis opmærksomme på dem, og da er det ofte for sent.

Med de øgede pladsforhold i de nye museumsbygninger vil Fiskerimuseet også kunne udstille de nyere ting, idet det er meningen, at publikum skal kunne følge hele udviklingsrækken inden for de enkelte redskabstyper, fra de ældste til de nyeste og mest moderne. Således skal fiskernes dybdelod udstilles ved siden af moderne ekkolod og de gamle træ- og korkflod vises sammen med nutidens plastickugler.

Fiskerne har igennem tiderne fisket med redskaber, der er af en sådan størrelse, at mange af dem slet ikke vil kunne udstilles i deres helhed på museet. Det gælder således de store garn,

vod og trawl. Disse redskaber og deres brug vil blive anskueliggjort på museet dels ved hjælp af fotografier, dels ved hjælp af modeller. Det bliver dog ikke kun modeller af redskaberne alene, men i høj grad også af redskabernes brug. Man er således i færd med at bygge model af en kutter under udsætning af snurrevod samt af en båd ved udsætning af krogliner. Man sigter mod at få alle redskabstyper repræsenteret ved hjælp af „arbejdende" modeller.

Pladsmangel gør, at museet ikke kan samle og udstille et repræsentativt udsnit af vore mange bådtyper. Museet har dog en del mindre både, f. eks. en roredningsbåd og en bjergebåd samt nogle små fiskerbåde. Bådtyperne dækkes dog i almindelighed ind gennem nøjagtige modeller i størrelsesforholdet 1:24. I et noget andet størrelsesforhold er en model af Stenbjerg fiskerleje og landingsplads i Thy, hvor man ser ud- og ophalerspillet til kutterne i funktion. En anden stor model viser livet i fiskeboderne i Nymindegab i fisketiden.

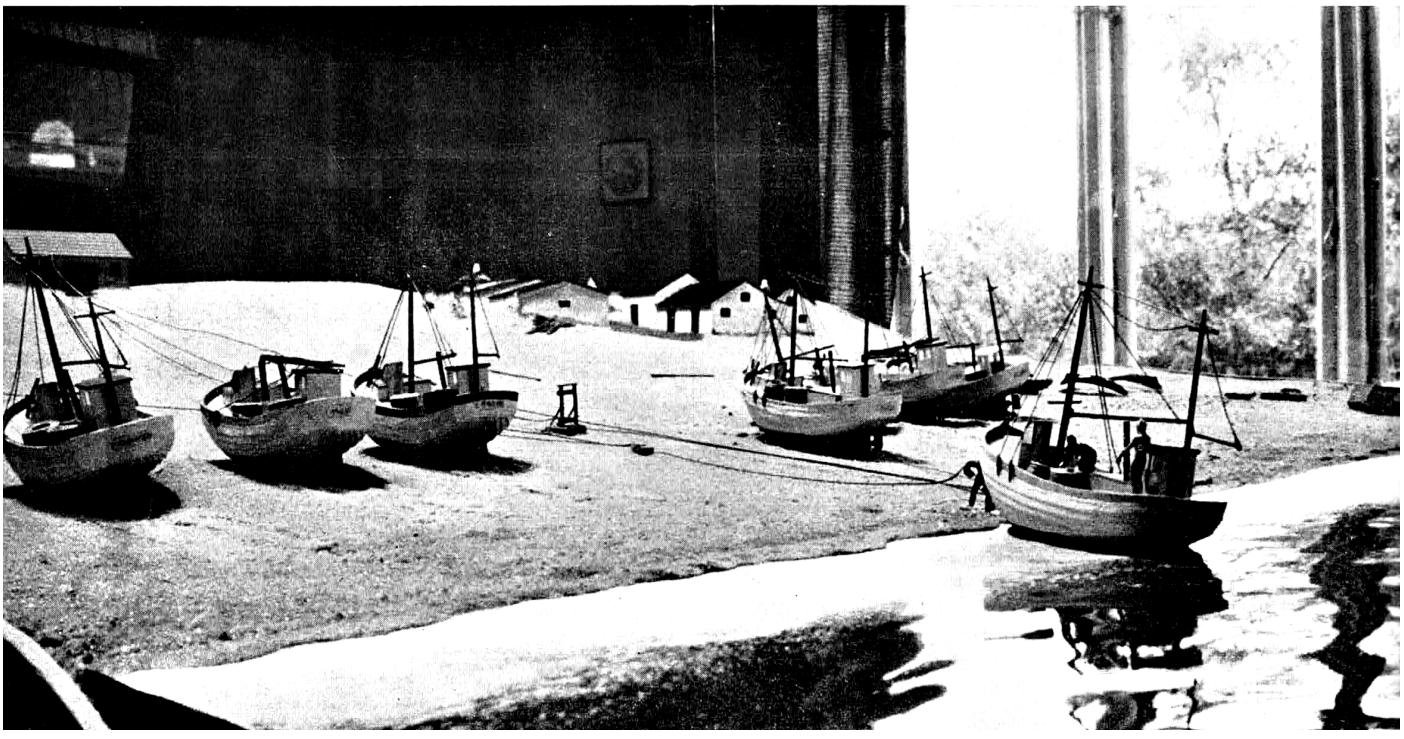
Indsamlingen af fiskerigenstande foretages af museets bestyrelse og museumsinspektøren ved berejsning af landets fiskerlejer. Her opsøges de gamle fiskere, som næsten altid er villige til at åbne deres redskabshuse og lofter for museumsfolkene. Fiskerne er almindeligvis interesserede i, at de fiskemetoder og -redskaber, der er specielle for netop deres egn, bliver repræsenteret på museet. Samtidig med indsamling af de enkelte ting noteres det, hvor, hvornår og hvordan redskaberne har været brugt, samt hvem der har lavet dem, og om de er forandret igennem tiden. Er der fiskere, som kan fortælle særlig interessante ting om fiskemetoderne eller om fiskeriets vilkår, medbringer museumsfolkene en lille båndoptager, som fiskerne indtaler deres beretninger til. Båndene afskrives senere på museet.

Når genstandene kommer hjem til museet, forsynes de med nummer, og der udarbejdes en fyldig beskrivelse af hver genstand. Trænger tingene til

Fiskerisignal, der angiver, at kutteren har redskaber i søen (side 6).

Model af Stenbjerg fiskerleje, Thy (side 6).

Fiskeri med »brile« i Haderis å ved Karup (side 7). Museets optagelse.

konservering, konserveres de; ellers udstilles de eller henlægges på magasin, når de er fotograferet. Til slut føres billedet på kartotekskort sammen med beskrivelsen, som dog også indføres i museets genstandsprotokol.

Sideløbende med genstandsindsamlingen føres der korrespondance med gamle fiskere om fiskeriet og dets vilkår i ældre tid. Det er af stor vigtighed at samle dette stof, da det tjener til at belyse brugen af de genstande, man har på museet, samtidig med at det giver et selvoplevet billede af fiskermiljø, handel, tilberedning af fisk, fremstilling af redskaber etc. Museet har hidtil udsendt to numre af en række duplikerede „Meddelelser og Spørgsmål fra Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg", og det er lykkedes at oparbejde en lille skare skrivende fiskere, der fortæller om fiskeriet på deres egn. Fiskere, som ikke selv er i stand til at skrive, men som har et særligt kendskab til fiskeriet på deres egn, besøges af museets folk og indtaler deres erindringer på bånd.

Sideordnet med indsamlingen af fiskeritingene og oplysningerne om deres brug foretages der fotografering af fiskerihavne og nutidsfiskeri. Det er vigtigt, at museet også på dette område følger med tiden. Desuden foretages der fotografering af de gamle redskabers fremstilling og brug samt filmoptagelser af arbejdsprocesser inden for fiskeriet. Mange af de gamle fiskemetoder bruges stadig, men en meget væsentlig del er forladt på grund af skærpet fiskerilovgivning eller på grund af den hastige, tekniske og materialemæssige udvikling inden for fiskeriet i de senere år. Det er i sidste øjeblik, museet tager dette arbejde op, idet der fra dag til dag bliver færre og færre fiskere, som kan demonstrere de gamle, nu ofte forbudte fiskemetoder.

Gennem fiskeriministeren har museet allerede fået den første dispensation fra ferskvandsfiskeriloven til brug for fotografering og filmoptagelse af gammeldags blussefiskeri med mosetørv i de vestjyske åer. Billederne skal bruges ved museumsopstilling i de nye bygninger for at vise, hvorledes fiskeredskaberne har været brugt.

Illustrationerne skal bygge bro mellem genstand, funktion og miljø, således at beskueren kan forlade fiskerimuseet ikke blot med undren, men også med forståelse.

SALTVANDSAKVARIET

Af seminarielektor, cand. mag. Karl Erik Jensen

Da planerne om at opføre en selvstændig bygning til Fiskeri- og Søfartsmuseet begyndte at tage form, opstod tanken om at indrette et saltvandsakvarium i tilknytning til museet.

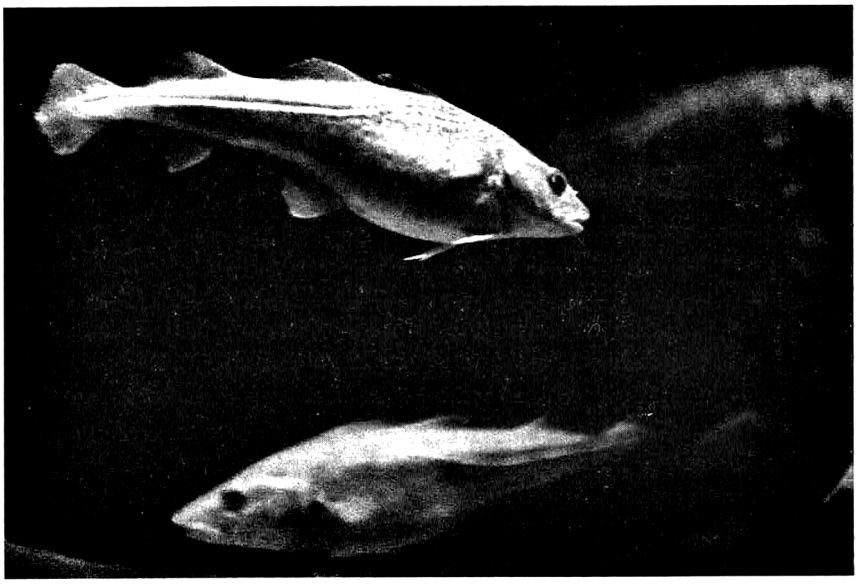
Det er en naturlig tanke, at man ikke blot vil vise publikum fiskeriets redskaber og metoder, men også de fisk og andre havdyr, som til syvende og sidst er det egentlige grundlag for fiskeriet.

„Almindelige menneskers" kendskab til fisk og andre havdyrs udseende og levevis er som regel meget beskedent. Bortset fra de almindeligste konsumfisk er havdyrene stort set et ukendt felt. Akvariet vil kunne give specielt den sydvestjyske befolkning større indsigt i og interesse for fisk og fiskeri. Mennesker, som i deres daglige arbejde har fisk nært inde på livet, vil i akvariet kunne opleve fiskene på en anden måde og se dem i deres rette element.

Turisterne langs den jyske vestkyst støder på deres ture langs stranden ofte på opskyllede dyr og dyrerester, og der opstår en naturlig trang til at vide mere om disse dyr. Et akvarium i Esbjerg vil ligge indenfor rimelig afstand af en række stærkt besøgte badesteder og i høj grad kunne blive et spændende moment i et ferieophold.

Uden at fornærme nogen kan man vist sige, at havbiologien repræsenterer et vanskeligt felt indenfor biologiundervisningen i skolen. Årsagerne er flere. Ekskursioner er bortset fra en strandtur svære at gennemføre, og skolernes samlinger er ofte mangelfulde på dette område, eller i bedste fald giver de tilstedeværende præparater et blegt og tamt indtryk af havdyrenes liv. Levende demonstrationsmateriale er svært at skaffe og vanskeligt at holde i live. Jævnlige besøg på akvariet vil på en ganske anden måde levendegøre stoffet og give inspiration til den daglige undervisning, og i denne forbindelse må det fremhæves, at det vil være en ret let sag at tilrettelægge opgaver og øvelser, som egner sig for alle trin af biologiundervisningen. Meget dødt, bogligt stof vil på denne måde forvandles til en spændende oplevelse for eleverne. Dette kan vist bedst belyses med et enkelt eksempel. Fra biologiundervisningen er det velkendt, hvorledes et befrugtet æg vil give sig til at dele sig, først i to dele, derefter i 4, 8, 16 celler o.s.v., og biologibogen indeholder en figur, der viser de forskellige delstadier, og måske har man en vægtavle, der viser det samme. Men alt dette er dog ingenting imod den oplevelse, det vil være at få lejlighed til i et mikroskop at følge delingen af et befrugtet søpindsvineæg. Denne udspiller sig over ganske kort tid, og materialet er let at skaffe og opbevare – forudsat man har et saltvandsakvarium!

Til brug for den undervisning, der bør være en væsentlig del af akvariets virksomhed, vil der i laboratorie- og kontorfløjen blive to lokaler. Det ene bliver et auditorium med 30 pladser. Her kan holdes demonstrationer og forelæsninger, og lokalet bliver udstyret med lysbilled- og filmfremviser. I tilslutning hertil indrettes der et laboratorium med 16–20 arbejdspladser for større børn og unge mennesker. Her vil der kunne drives en udstrakt

kursusvirksomhed. Laboratoriet skal udstyres med mikroskoper, el- og gasinstallationer samt laboratorievaske, og frisk undervisningsmateriale kan hver dag bringes over fra akvariet.

En forudsætning for, at akvariet i det lange løb ikke blot udvikler sig til en slags raritetskabinet for mærkelige fisk, synes at være, at der til institutionen knyttes en person med en grundig biologisk uddannelse. Ved siden af at påse, at fiskene får den rette pasning, skal han kunne organisere undervisningen og drive en selvstændig videnskabelig forskning. Dette vil bringe akvariet ind i det nære samarbejde med den lokale afdeling af Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser, som det nu endelig synes muligt at etablere. Hvis det lykkes at få et sådant arbejde igang, vil akvariet kunne komme til at stå som en central undervisningsinstitution for hele det sydlige og vestlige Jylland.

Et saltvandsakvarium er på mange måder sværere at etablere end et ferskvandsakvarium. Dette skyldes dels, at det kan være svært at skaffe det rigtige vand, dels at mange havdyr, specielt de hvirvelløse, er uhyre sarte over for selv små ændringer i vandets fysiske og kemiske egenskaber.

Problemet om vandforsyningen kan løses på to måder. På lokaliteter, hvor der findes rent og klart vand helt ind til kysten, kan man bruge et åbent system, d.v.s. at man gennem en rørledning til stadighed pumper frisk vand gennem akvarierne og leder det tilbage til havet igen. Vandet skal kun gennem et filter, før det går til akvarierne, og systemet er derfor simpelt og billigt.

Desværre kan man ikke påstå, at vandet ud for Esbjerg er rent og klart, i hvert fald ikke til stadighed, og det er derfor nødvendigt at lave et lukket system. Der må laves et stort vandreservoir, hvorfra akvarierne forsynes, og hvortil vandet returnerer efter passage af filtre og køleanlæg. Dette sidste er en nødvendighed for at undgå, at vandet under cirkulationen gennem diverse opvarmede rum bliver så varmt, at dyrene ikke kan leve i det i længere tid. Temperaturen må helst ikke overskride 10–12 C°. Den cirkulerende vandmængde må fra tid til anden udskiftes, ca. 2–3 gange årligt. Dette tænkes opnået ved at lægge en permanent rørledning et stykke ud fra kysten og gennem denne ledning udskifte halvdelen af reservoirets indhold, når kraftigt højvande sender store mængder friskt vand ind gennem Grådyb.

Filtrene skal ikke blot tjene til at fjerne urenheder fra vandet, men også sørge for at tilbageholde bittesmå larver af søstjerner, rovsnegle og andre glubske rovdyr, som ellers ville invadere akvarierne i stort tal.

Det må absolut undgås, at vandet kommer i berøring med jern, zink, kobber og andre tunge metaller, idet ioner af disse stoffer virker som meget stærke gifte, særligt overfor de lavere havdyr. Derfor må alle rør, haner og pumper være lavet af eller foret med neutrale plastmaterialer.

Den besøgende vil komme til akvariet ad en lav trappe fra forhallen. Han vil da foran sig se de to største enkeltakvarier, der hver rummer ca. 20 m³ vand. Det ene skal fortrinsvis rumme de såkaldte stimefisk, sild og makrel. Både disse og meget store torskefisk, laks etc., som tænkes anbragt ved siden af, kræver megen plads for at kunne trives. Til højre for indgangen bliver der plads til tre mellemstore akvarier, og til venstre bliver der seks mindre, som kan rumme mindre pladskrævende fiskearter og søanemoner, krabber, snegle o.s.v. Den fjerde væg ved siden af indgangen vil blive brugt til ganske små akvarier, hvor det er muligt at vise små og sarte dyr, som ville forsvinde for publikum i de større akvarier.

Bag udstillingsakvarierne kommer der en ca. 1 m bred servicegang til brug under fodring og rengøring, og langs gangen vil der blive anbragt et antal akvarier, hvor fisk kan akklimatiseres efter ankomsten til akvariet, syge fisk kan behandles, og ynglende fisk kan isoleres. Der er brug for næsten lige så megen plads som i udstillingsakvarierne. Endelig vil der i en lav sidefløj til selve akvariebygningen blive plads til kontor og laboratorium. Der skal være et magasinrum til fiskegrej og andre redskaber, og der skal opbevares og tilberedes foder til dyrene.

I det hele taget kommer det meste af arbejdet til at foregå „bag kulisserne", og så meget mere betydningsfuldt er det at få dette arbejde ind i de rette baner til glæde for offentligheden.

SKALLING-LABORATORIET

Institut for kystforskning og undersøgelser i forbindelse med regional planlægning

Af professor, dr. phil. N. Kingo Jacobsen

I slutningen af juni 1930 blev dr. Niels Nielsen og frue sejlet over til Skallingen fra Esbjerg med telt, proviant og vand for et planlagt 3–4 ugers ophold for at studere sandflugt og klitdannelse i felten. Dette var starten til de 3 vidt forskellige feltlaboratorier, som i dag under fællesbetegnelsen Skalling-Laboratoriet er en institution under Københavns Universitets Geografiske Institut.

Geografi var på det tidspunkt inde i en ny udvikling.

Ekspeditionernes epoke var ved at rinde ud, selv om det først er nu efter den anden verdenskrig, at man for alvor har gjort sig dette klart. For dansk geografi blev oprettelsen af stationen på Skallingen af afgørende betydning. Her fandtes en dynamisk natur: Havets kraft langs den jyske vestkyst er enorm, og her, lige syd for Blåvandshuk, er der tale om store materialevandringer. Hertil kommer tidevandet og de spændende landskabstyper, som marsken og vadehavet frembyder. Skallingen er en ca. 15 km² stor halvø, vokset ud af havet i ganske sen tid. Storm og dagligt liv i smult vande virker hånd i hånd på opbygningen af dette særegne miljø, hvor mennesket kun i ringe grad har grebet ind i processerne. I 1930 svarede den natur- og ligevægtstilstand, som man umiddelbart kunne iagttage, ikke til målebordsbladene fra 1872, de første pålidelige danske kort. I løbet af dette korte åremål havde vegetationen og marskdannelsen bredt sig, og disse processer var til at iagttage og måle på. Hvad er det for sedimenter, man her har at gøre med? Hvilken rolle spiller dyr og planter for den naturlige marskdannelse? Hvordan er grundvandsforholdene, og hvordan klarer dyr og planter sig i dette miljø? Til besvarelse af disse spørgsmål stillede Carlsbergfondet midler til rådighed, og et laboratorium rejstes i 1931 midt inde på halvøen. Helt frem til 1964, da laboratoriet blev overdraget til Københavns Universitets Geografiske Institut, var det Carlsbergfondet, der økonomisk sikrede den fortsatte drift.

Forbindelsen til laboratoriet var en uendelig sandvej til Ho eller pr. båd fra Esbjerg. I 1936 erhvervede man M/B Skallingen (2 tons), der var fortrinligt egnet til sejlads i vadehavet.

Samme år fik man med velvilje fra havnemyndighedernes side i Esbjerg mulighed for at leje sig ind i det gamle maskinhus på beddingen i Færgehavnen, hvor der indrettedes et egentligt laboratorium. Stationen på Skallingen blev sprængt i luften af tyskerne i 1944, så man i sommeren 1945 vendte tilbage til havnen i Esbjerg, der blev det centrum, hvorfra den senere aktivitet er blevet skabt. Tiden er i dag løbet fra denne station, og bygningen skal inden så længe rives ned, men gennem 30 år har den i sommerhalvåret været centrum for en rig aktivitet i hele det sydvestjyske klit-, marsk- og vadehavslandskab, og man har kun haft grund til at være tilfreds med den dejlige beliggenhed med udenomsplads, kaj og sømandshjem lige i nærheden.

Siden 1946 har Universitetets geografiske sommerkurser, der er obligatoriske for samtlige naturhistorie-geologi-geografistuderende, været afholdt her. Instrumentlære og kortopmåling, hydrografi og mikroklimatologi har været de faste elementer. Opmålingerne er sket i klitarealerne på Nordfanø, hydrografien i Fanø Lo, hvor båden har ligget godt i læ. Her har man så under kursus fulgt tidevandets rytme gennem vandstandsmålinger og via strømmålinger m. m. kunnet foretage beregninger af vandbalancen inden for Nordby bugt. De videnskabelige undersøgelser fortsattes på Skallingen og udstraktes til hele vestkystregionen fra grænsen til Limfjorden. Udover de allerede nævnte studier af sandflugt og klitdannelsen på Skallingen, af sedimentationshastigheden på marskfladerne, af den biologisk-økologiske aktivitet såvel i marsken som på vaderne blev tidevandet, sedimentbalancen i Vadehavet, marskdannelsen langs hele kysten, landvindingen, skibsfarten og den erhvervskulturelle udvikling i egnen draget med ind i undersøgelserne.

Laboratoriet på Skallingen blev ikke genrejst, men i 1947–49 fik man af Klitvæsenet tilladelse til opførelse af nogle mindre træbarakker i sydkanten af Ho plantage ved roden af Skallingen. Her ligger i dag et mindre feltlaboratorium uden større laboratoriefaciliteter, men med plads til ca. 10 mand. Der foretages hvert år en række ekskursioner hertil. Det faste personale passer de løbende undersøgelser på Skallingen. Udenlandske forskere

kommer på besøg, gerne af 2–3 ugers varighed. Senest har således 2 hollændere foretaget klitstudier og en englænder studier over vadegræsset (Spartina). Esbjerg-stationen har haft besøg af en tysker med interesse for sedimentsbevægelsen i Grådyb-området samt en nordmand med interesse for fysiologiske studier af sandorm og dens evne til at klare lavvandsperioderne, hvad iltforbruget angår.

På laboratoriet i Esbjerg har Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser endvidere 2 laboratorierum. De marinbiologiske studier har stor praktisk betydning, og der har siden Esbjerglaboratoriets start fundet et nært samarbejde sted. Undersøgelserne af den naturlige marskdannelse og de sedimentologiske resultater af undersøgelserne i vadehavet i 1941 førte efter krigen til en systematisk undersøgelse af hele kysten fra Skallingen til grænsen. Den indre marsk frembød en lige så rig arbejdsmark, og der blev indledt kortlægninger af jordbunden og overfladetopografien med henblik på en løsning af marskens „gåde". Der herskede stor uvished, om landet hævedes eller sænkedes, om hvorfra marsksedimenterne stammede, om aflejringernes tykkelse, art og egenskaber m. m. Endvidere savnedes oversigt over arealernes benyttelse, ejerforholdene samt nærmere viden om virkningerne af menneskelig indgriben i egnen. Problemernes fylde var således stor, og det var utvivlsomt en lykkelig løsning, da man i 1953 ved nedsættelsen af Samordningsudvalget for Tønder

Marsk bevilgede midler til fremskaffelse af sikker viden, som kunne benyttes af de i udvalget siddende offentlige institutioner til løsning af vigtige spørgsmål såsom landvindingen, jordfordelingsspørgsmål, anlæg af udstykningsveje, detaildræninger, drikkevandsforsyningen i marsken m. m. Undersøgelserne blev henlagt til arbejdsgruppen De Danske Vade- og Marskundersøgelser under ledelse af professor, dr. phil. Niels Nielsen og med afdelinger i Skærbæk (B. Jakobsen) og i Tønder (N. Kingo Jacobsen). Hertil kom senere en ved Mandø Ebbevej og i Ribe arbejdende gruppe (J. T. Møller). Der blev oprettet en permanent station i Tønder med et velindrettet, mindre laboratorium og 2 tegnestuer. Stationen er senere overgået til Skalling-Laboratoriet, hvilket har skabt kontinuitet i arbejdet.

Skalling-Laboratoriet er således en universitetsinstitution med ganske stor aktivitet langs hele kysten fra grænsen til Limfjorden, men koncentreret om de tre stationer i Ho, Esbjerg og Tønder, og som det fremgår af ovenstående, er der siden 1930 behandlet en lang række vidt forskellige problemer, koncentreret om det marine forland og den nærliggende geest. Resultaterne er publiceret i serien Meddelelser fra Skalling-Laboratoriet I–XXI (1935 til 1965). Også udgifterne til publikation blev indtil 1964 betalt af Carlsbergfondet.

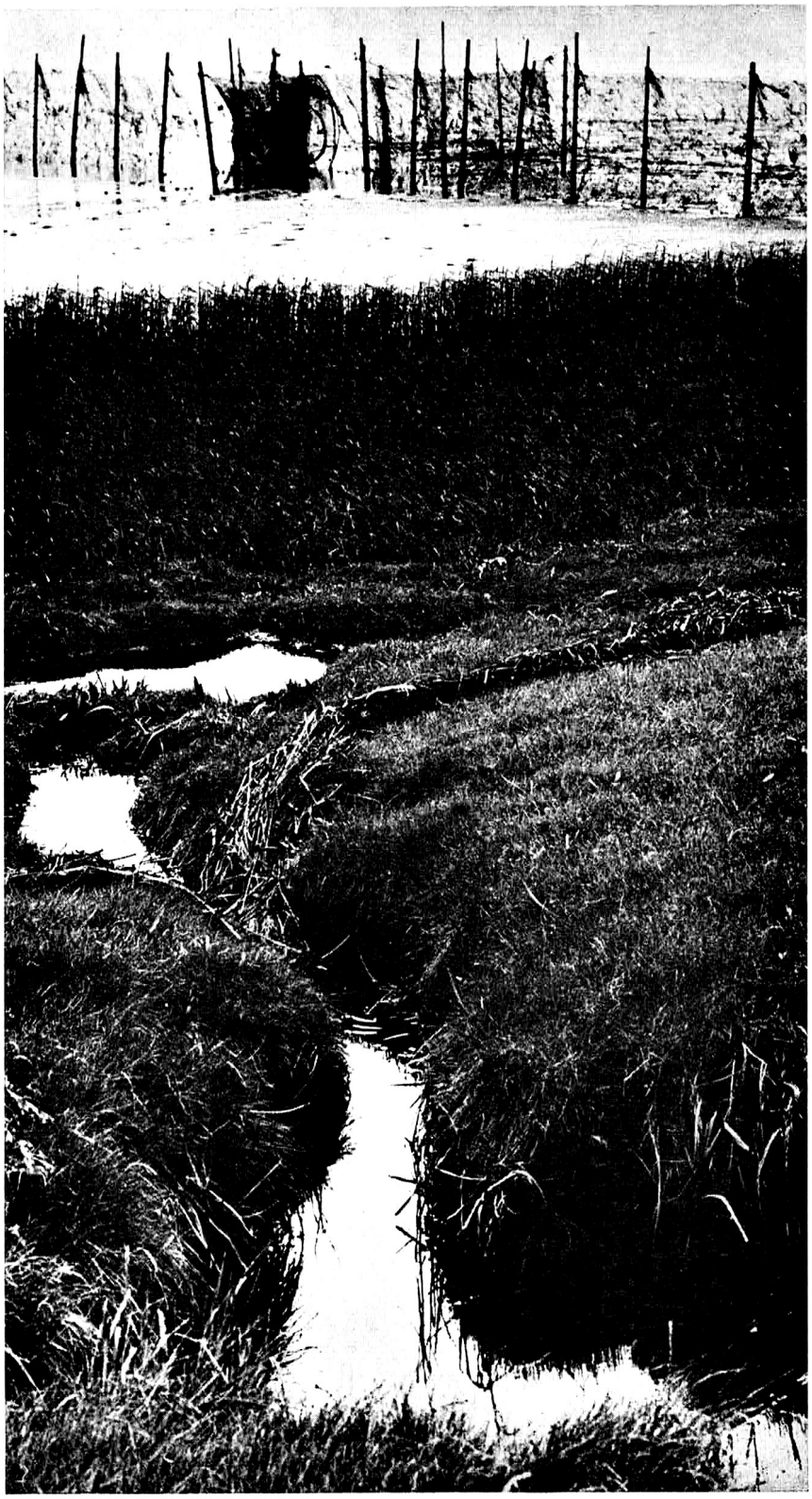
Udover de allerede omtalte undervisningsprogrammer, forskningsarbejder og løsningen af praktiske opgaver og regionalt planlægningsarbejde har Skalling-Laboratoriet deltaget i et på bred basis gennemført internationalt samarbejde. Placeringen omkring den sydlige Nordsø gør et intimt samarbejde mellem kystforskere i de respektive lande til en nødvendig og selvfølgelig ting. Naturen er stort set den samme, men problemstillingerne så komplekse, at den geografiske placering indicerer sine egne variationer over de fælles temaer. Dette har affødt de hyppige studieophold, som Skalling-Laboratoriet har været i den heldige situation at kunne yde en gennem årene meget stor skare af udenlandske forskere, besøg, der har bidraget stærkt til løsningen også af vore egne problemer, og som har betydet meget for den almindelige udveksling af ideer og skabelsen af nyttige kontakter og venskaber, der rækker for hele livet. Til gengæld har danske kystforskere nydt godt af andres gæstfrihed. I 1960 afholdt den Internationale Geografunion et symposium for kystforskning i Esbjerg.

Efter krigen har Skalling-Laboratoriet haft besøg af forskere fra en række oversøiske lande, hvor kystproblemer og landvinding er af vital interesse. Sigtet i disse studier er langt større og mere betydningsfuldt, end mange måske umiddelbart forestiller sig. Man må imidlertid gøre sig klart, at de kystnære lavlandsarealer er udbredt kloden over, og at de i mange lande, Troperne inklusive, er en af de allervigtigste reserver, der står til rådighed.

Man hører ofte spørgsmålet: Er der mere at undersøge i denne egn, ville det ikke være bedre og rimeligere at tage nye opgaver op? Hertil er blot at svare, at sidstnævnte sker uafbrudt. For virkelig detaljeret at trænge ind i mange af de ovennævnte problemstillinger kræves meget vidtgående målinger og iagttagelser i naturen. Denne side af sagen er stadig den vigtigste, samtidig med at man må gøre sig klart, at der inden for felttеknikken er sket en på flere måder revolutionerende udvikling f. eks. i forbindelse med selvregistrerende måleapparatur, geofysiske målemetoder, anvendelse af radioaktive isotoper, fotogrammetri, luftfototolkning m. m. Uden relevant primærmateriale af så høj en kvalitet som muligt kan man let forvilde sig i de komplekse spørgsmål. Hertil kommer, at det er nødvendigt at følge disse studier op med eksakt behandling, dvs. at de indsamlede feltdata må behandles efter matematisk-statistiske metoder, eventuelt ved hjælp af elektronregnemaskiner, at der foretages udstrakte analyser i laboratoriet, og at der eventuelt foretages eksperimentelle undersøgelser for at kunne rendyrke enkelte faktorer. En sådan indsats kræver imidlertid meget, både hvad angår laboratorium og instrumentel samt forskere og hjælpere. Derfor er det af så stor betydning at holde kontinuiteten i en undersøgelsesrække, og det var derfor med stor glæde, at man erfarede om mulighederne for at inkorporere Skalling-Laboratoriet i det nye Fiskeri- og Søfartsmuseum i Esbjerg.

Der vil netop her blive mulighed for at arbejde efter de lige skitserede retningslinier. Udover et større øvelseslokale, der kan anvendes til foredragssal eller under større kampagner indrettes som nødtørftigt laboratorium, vil det ny Skalling-Laboratorium i kontor- og laboratoriefløjens parterreafdeling få et velindrettet laboratorium delt på et studenter- og øvelseslaboratorium, et forskerlaboratorium og et fælles veje- og mikroskoperingsrum. Hertil kommer tre mindre arbejdsværelser og bibliotek. I kælderen vil der blive magasinrum, plads til modtagelse og grovsortering af jordprøver samt i et særligt rum mulighed for mindre forsøgsopstillinger. Et nyt laboratorium efter disse retningslinier vil være belagt med udstrakt aktivitet det meste af året. Sommeren igennem afholdes studenterkurser samtidig med de løbende forskningsprogrammer, ekskursioner og besøg af udenlandske forskere. Forår og efterår vil enkeltprogrammer afvikles, og vinteren regner man med at bruge til gennemførelse af serieanalyser i forbindelse med større generelle undersøgelser. Dog har vinterhalvåret også sine egne problemer, som f. eks. studier af isforholdene i Vadehavet, registrering af diverse stormvirkninger og meget andet. Netop under perioder med ekstreme vejrforhold sker der ting af afgørende betydning.

Det er således med de største forventninger, man ser frem til det nye laboratorium på Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg.

ESBJERG KUNSTFORENING

Af næstformanden for Esbjerg Kunstforening, malermester Arne Broch

Esbjerg Kunstforening blev stiftet i 1910. I flere år bestod foreningens virksomhed hovedsagelig i at skaffe en årlig vandreudstilling til byen.

Denne udstilling blev ophængt i nogle klasseværelser på teknisk skole. Et af billederne fra dengang var Karl Larsens „En trappegang" (1917), hvorpå man så en trappe, op ad hvilken en violinspillende mand vandrede. Billedet fremkaldte en munter forundring, men man følte, at noget nyt var ved at komme ind i kunsten til afløsning af de mange billeder af landskaber i forskelligt vejr, som dengang var fremherskende på de udstillinger, der nåede til Esbjerg.

Da biblioteket i Nørregade blev bygget, blev der i øverste etage indrettet en lille sal med ovenlys, der var særdeles velegnet til udstillingsvirksomhed, og ved forhandling med biblioteket enedes man om, at Kunstforeningen måtte råde over væggene og bestemme, hvilke kunstnere der måtte udstille i salen. Samtidig blev „Ovenlyssalen" hjemsted for de kunstværker, Kunstforeningen var begyndt at samle, og da billederne også hang i salen, når denne benyttedes til møder og foredrag, vænnede man efterhånden folk til at se på moderne kunst, så den ikke chokerede så voldsomt som i begyndelsen.

I 1934 godkendte Ny Carlsbergfondet Esbjerg Kunstforening som museum, hvilket betød, at Kunstforeningen hvert år kunne hjemføre 2 kunstværker som gave fra fondet. Da Esbjerg Kunstforening havde den fornødne dristighed ved valg af billeder, var det i mange tilfælde de eksperimenterende kunstneres hovedværker, man modtog fra Ny Carlsbergfondet, f. eks. billeder af Weie og Lundstrøm.

Senere lykkedes det Kunstforeningen at opnå statstilskud, og dette satte foreningen i stand til også selv at gøre indkøb, og man enedes om at lægge en linie i samlingen, der dækkede begrebet „Dansk Nutidskunst".

Siden dengang har man i Kunstforeningens bestyrelse været enige om at lægge hovedvægten på, hvad der har været eksperimenteret med i dansk kunst.

I mange år havde Kunstforeningens samling sin plads i ovenlyssalen, men da kunstværkernes antal voksede år for år, blev lokalet efterhånden for lille.

Kunstforeningen måtte derfor søge at finde en anden løsning på opbevaringen af sin samling, der efterhånden var blevet så stor og god, at den af de højeste kunstautoriteter blev betegnet som en af de bedste samlinger af dansk nutidskunst i provinsen.

Det kom derfor som en velkommen chance, at man i Esbjerg byråd begyndte at drøfte opførelsen af en restaurationsbygning i Byparken til erstatning af den gamle træpavillon, der var bygget i 1903 og i tidens løb var blevet så forfalden, at man i 1955 så sig nødsaget til at nedrive bygningen. Efter forhandling mellem repræsentanter for kommunen og Kunstforeningen kunne man i februar 1958 forelægge byrådet et skitseforslag, udarbejdet af arkitekterne Jytte og Ove Tapdrup, Esbjerg, til en kunstmuseumsbygning kombineret med en mindre restauration.

Kunstforeningen tilbød at yde et bidrag på 150.000 kr., hvoraf 100.000 kr. blev ydet som tilskud fra Ny Carlsbergfondet. De øvrige byggeudgifter, i alt ca. 1,9 mill. kr., blev afholdt af kommunen, og byrådet besluttede at stille museumsbygningen vederlagsfrit til rådighed for Kunstforeningen.

Går man nu op ad trappen, der fører til Kunstforeningens samling, finder man det ældste billede, „Heliggaften på landet", malet af L. A. Ring. Billedet er skænket af en gammel esbjergenser, disponent Martin Pedersen, der bor i Stockholm.

Fra dette billede går man ind til den permanente ophængning, der begynder med billeder af Fritz Syberg, Johannes Larsen og Peter Hansen. Her mærker man impressionismens påvirkning på dansk kunst.

Og så står man overfor Edvard Weies pragtfulde billede „Motiv fra Langelinie", der er et af hans hovedværker og en perle i dansk impressionistisk maleri.

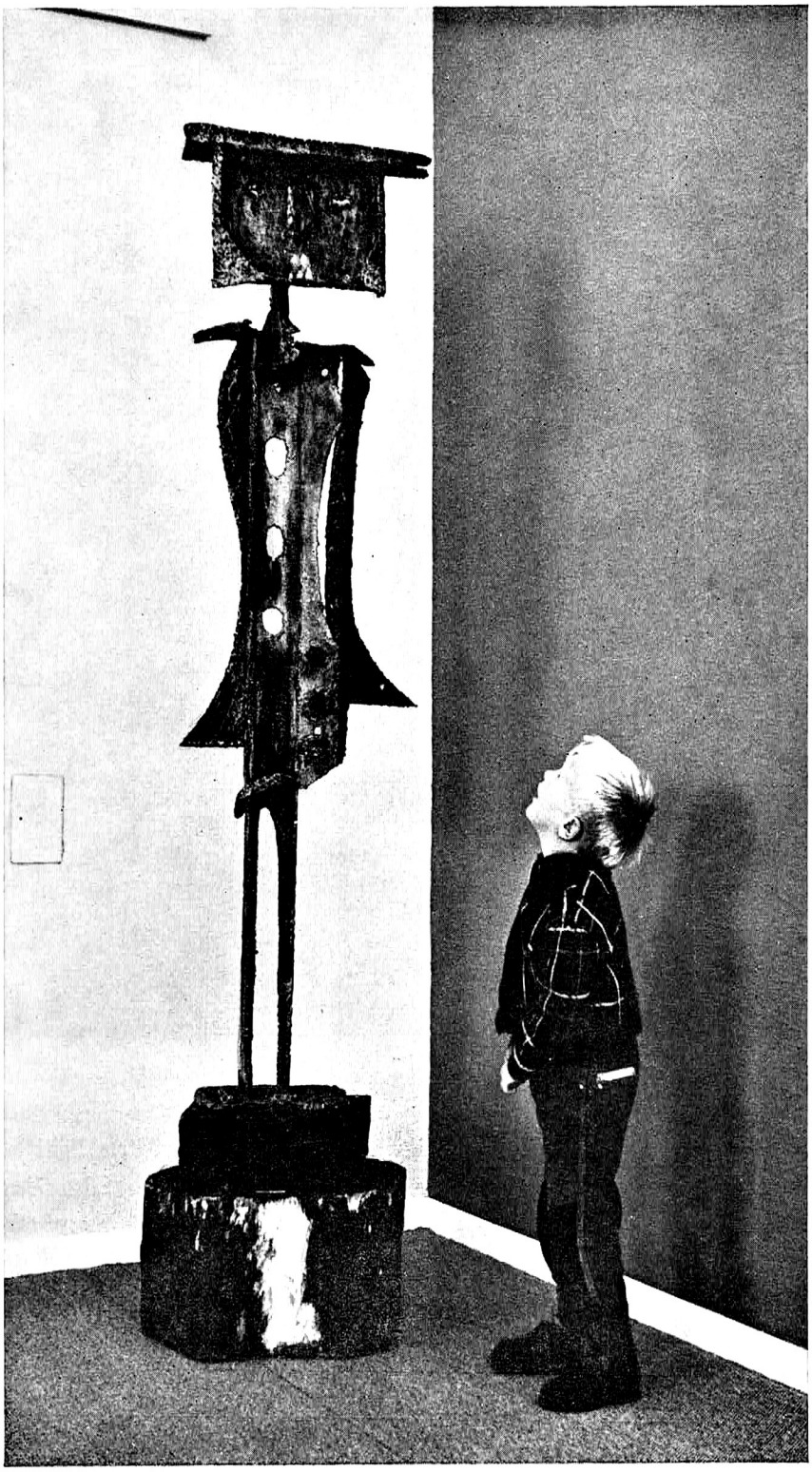
Aggers billede „Måltidet" er også et billede, mange glæder sig over, et meget følsomt billede.

En stor sjældenhed er det ekspressionistiske billede „Mennesker søger varsler", malet af J. A. Jerichau, der døde i en meget ung alder.

En væg med billeder af Jens Søndergaard, Lergaard og Hoppe viser gode eksempler på „mørkemaleriet", der ligesom kom som en reaktion efter impressionismen. Særlig Søndergaards lille havbillede er en perle, der ikke kan undgå at gribe mennesker, der kender stemningen ved Vesterhavet.

I samlingen findes også gode eksempler på kubismens påvirkning på dansk kunst, f. eks. billeder af Rude og Jais Nielsen.

Den kunstner, der er rigest repræsenteret i samlingen, er Vilhelm Lundstrøm. Her møder man billeder fra

den „krøllede" periode, den „blå" periode og den sidste periode. Det er sjældent, at et museum er så rigt forsynet med denne kunstners forskellige udtryk, og Kunstforeningen har i denne forbindelse særlig grund til at rette en tak til Ny Carlsbergfondet, der har skænket de fleste Lundstrømbilleder, for nylig det blå billede.

Af „Cobra-malerne" findes billeder af Asger Jorn, Carl-Henning Pedersen, Ejler Bille, Else Alfelt, Egill Jacobsen og Henry Heerup, af den sidste kunstner hovedværket „Portræt af min mor".

Gode billeder af Bjørklund, Folmer Bendtsen, Dan Steerup-Hansen, Frede Christoffersen, Olivia Holm-Møller, Erik Raadal, Preben Wölck, Hornung og mange andre findes i samlingen.

Af konkrete malere kan nævnes Richard Mortensen og Gadegaard.

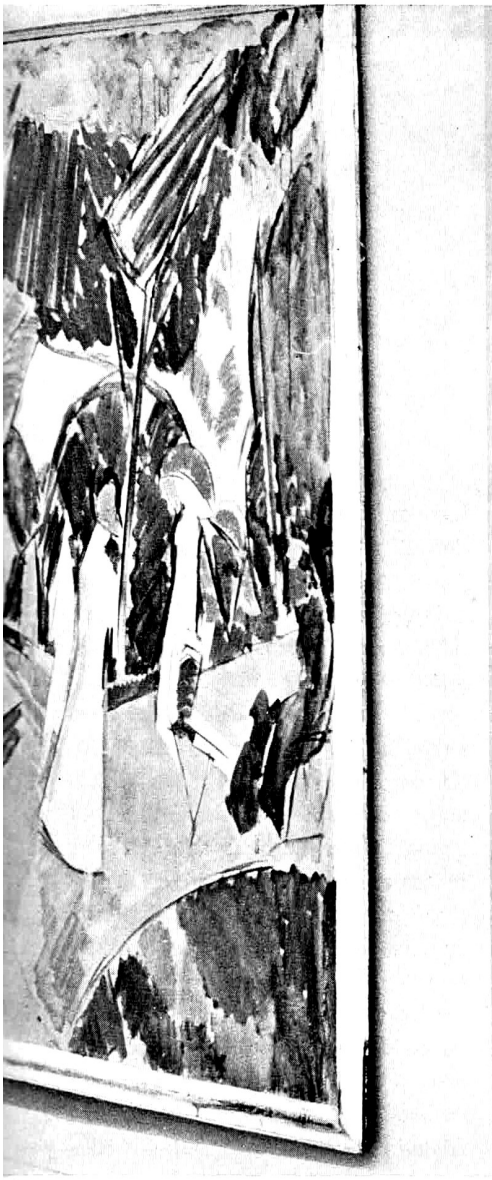
Til nyanskaffelserne hører billeder af Wilh. Freddie og Per Kirkeby.

I den inderste sal finder man Wiig Hansens væg med det monumentale billede „Ventende" og de to flankerende billeder „Figur" og „Den lemlæstede", en trilogi med et stærkt memento til menneskeheden i en atomtid.

Af skulpturer kan nævnes Mogens Bøggilds „Dyr i vænge", Knud Nellemoses „Peter", Erik Thommesens „Ung pige" og Sigurjón Olafssons „Digteren Otto Gelsted".

Mest særpræget er Robert Jacobsens jernskulpturer og ikke mindst den store skulptur „Esbjerg", der blev skænket byen ved Kunstpavillonens indvielse af fabrikant Aage Damgaard, Herning, og senere deponeret i Kunstforeningens samling. Denne skulptur satte sindene i bevægelse, da den blev opstillet udenfor Kunstpavillonen i 1963. Mange var ligefrem vrede. Skulpturen har i sommer været udlånt til Biennalen i Venedig, hvor kunstneren har fået halvdelen af skulpturprisen, ikke mindst for dette kunstværk. Nu hører man mest kritik af, at skulpturen har været borte fra sin plads så længe, at mange er rejst forgæves til Esbjerg for at se den.

Den permanente samling, hvoraf en del af hovedværkerne er nævnt, har en stor pædagogisk betydning, da den giver et godt indtryk for dansk kunst gennem de sidste 50 år. Det er derfor ikke mærkeligt, at samlingen benyttes stærkt af skolerne, gymnasiet, semina-

riet og Esbjerg højskole til undervisning i forståelse af nutidskunst, men også skoler fra andre dele af landet kommer på besøg med deres elever.

Ved siden af den permanente udstilling er der afholdt en lang række særudstillinger af danske og udenlandske kunstnere. Særlig kan nævnes Svend Wiig Hansens Biennale-udstilling, Robert Jacobsen-udstilling, „Britisk udstilling", „Tysk udstilling" og „Schweizisk udstilling". Ved den sidstnævnte udstilling var den berømte, nylig afdøde kunstner Giacometti repræsenteret. Desuden har der været afholdt en udstilling med originaltegninger af Kandinsky og senere en stor udstilling med den hollandske maler Karel Appels billeder. Ligeledes har den norske maler professor Reidar Aulie udstillet i Kunstpavillonen. Yderligere kan nævnes udstillinger med billeder af de franske malere Deyrolle og Dewasne og en lille fin udstilling af akvareller af den afdøde tyske maler Bissier. Da Statens kunstfond ønskede at vise sine indkøb, valgte man at udstille dem i Kunstpavillonen i Esbjerg. Denne udstilling, der gav et godt overblik over, hvad der tumles med i dansk kunst i dag, blev besøgt af over 8.000 mennesker. Desuden har den københavnske landsretssagfører Erling Koefoeds privatsamling, der rummer et fint udsnit af nutidig dansk kunst, været udlånt til udstilling i Kunstpavillonen.

I alt har der i sidste sæson været afholdt 17 udstillinger, og besøgstallet har i sidste regnskabsår været næsten 38.000. Kunstforeningens medlemstal er i de fire år, Kunstpavillonen har eksisteret, steget fra 300 til 2.500.

Alle disse skiftende udstillinger, ved siden af Kunstforeningens egen samling, kan kun være med til at aktivisere de besøgende, så de ikke står så fremmede overfor deres egen tids kunst, som det har været tilfældet før.

Og det er det, Esbjerg Kunstforening ønsker og håber.

MUSIKLIVET I ESBJERG

Musiklivet i Esbjerg udfolder sig dels omkring byens musikuddannelsesinstitutioner, dels omkring Vestjysk Symfoniorkester og de koncertfremførelser, der arrangeres af Kammermusikforeningen, af organisationen „Musik og Ungdom" og i byens kirker.

De foreliggende planer om oprettelse af et „Vestjysk Kammerensemble" vil gribe afgørende ind på flere af disse områder.

Blandt undervisningsinstitutionerne indtager *Vestjysk Musikkonservatorium* en central stilling. Der findes kun 5 statsanerkendte musikkonservatorier i Danmark, nemlig 2 statskonservatorier (i København og Aarhus) og 3 landsdelskonservatorier (i Odense, Aalborg og Esbjerg). Vestjysk Musikkonservatorium er således ikke alene Vestjyllands, men også Sønderjyllands eneste højere læreanstalt i musik. Landsdelskonservatoriernes vigtigste opgave er for tiden at uddanne musikpædagoger, som uden for konservatoriebyernes områder kun findes i et aldeles utilstrækkeligt antal. Der stilles på dette område især store forventninger til det nyindførte kursus for musikledere. Musiklederne skal varetage kor- og orkesterarbejde i skole- og amatørensembler og i det hele gennem deres virksomhed skabe bedre muligheder for en rig udvikling af den folkelige musikkultur. Men ved siden heraf uddanner konservatorierne orkestermusikere, som kan udfylde pladserne i landets eksisterende og kommende symfoniorkestre. Vestjysk Musikkonservatorium, hvis direktør er komponisten Peder Holm, har for tiden 27 elever og 17 lærere, heraf – foruden direktøren – 3 heltidsansatte. Konservatoriet, der hidtil alene har haft til huse i særlig til formålet indrettede lokaler i Kunstpavillonen, har fornylig kunnet udvide sin kapacitet ved tillige at overtage en ældre villa overfor Kunstpavillonen, som af Esbjerg kommune er erhvervet til formålet. Da der samtidig arbejdes med planer om ad åre at opføre en egentlig konservatoriebygning i Esbjergs kommende uddannelsescenter mellem hovedvej 12 og Vognsbølparken, ville konservatoriet kunne se en lys fremtid i møde, dersom ikke den omstændighed, at Esbjerg ikke disponerer over et fastengageret, helprofessionelt symfoniorkester, medførte vanskeligheder med hensyn til tilvejebringelsen af lærerkræfter til uddannelse af orkestermusikere. At en løsning af også dette problem er i sigte, vil imidlertid blive omtalt senere.

Den mere almene undervisning af amatører på musikkens område varetages – foruden af byens musikpædagoger – dels gennem *skolevæsenets frivillige musikundervisning,* dels af den i 1964 oprettede *Esbjerg Musikhøjskole.* Interessen for musikudøvelse blandt byens ca. 10.000 skoleelever er betydelig, idet mellem 1300 og 1400 elever deltager i arbejdet under ledelse af ca. 40 lærere. Skolevæsenets pigekor og strygeorkester samt hornorkestret „Vesterhavsdrengene" har i tidens løb givet adskillige koncerter både her på egnen og i udlandet, se-

nest i Berlin, Lemgo og Osterode. Medens skolevæsenet tilbyder undervisning i musik fra 3. klassetrin, er de yngste af Musikhøjskolens 3–400 elever kun 4 år og undervises i den „musikalske legestue". Formålet med Musikhøjskolens virksomhed er i første række – på linie med anden højskolevirksomhed – at formidle kundskab om og glæde ved udøvelse af musik. Alt efter behov oprettes der særlige kurser, bl. a. for småbørnspædagoger og lærere. Et treårigt kursus i faget musikopdragelse er anerkendt af Danmarks Lærerhøjskole. Endelig skabes der i Musikhøjskolen ofte det grundlag, der fører til videre uddannelse på musikkonversatorium eller universitet.

Især efter oprettelsen af *Esbjerg Kammermusikforening* og en lokal afdeling af organisationen *Musik og Ungdom* er byens koncertliv – også for så vidt angår kammermusikken – blomstret meget op. I denne sæson gennemfører disse foreninger således i alt 7 kammermusikalske arrangementer med udenlandske og danske ensembler og solister. En del af disse koncertaftener finder sted i Kunstpavillonens sal, som er udmærket egnet hertil.

Med støtte fra Esbjerg kommune og under ledelse af organisterne ved byens kirker har der ved siden heraf gennem lang tid været givet *koncerter i Esbjergs kirker.* Medvirkende ved disse fremførelser er bl. a. byens egne musikere; således opføres i den kommende påske Bachs Johannes-passion under medvirken af Musikhøjskolens og Konservatoriets kor samt Vestjysk Symfoniorkester.

Vestjysk Symfoniorkester, der blev oprettet i 1948, har en ret enestående orkesterbesætning bestående af ca. 40 erhvervsmusikere, pædagoger, konservatorieelever og amatører. For en udgift, der kun beløber sig til en brøkdel af de med et egentligt landsdelsorkesters virksomhed forbundne omkostninger, afholder dette orkester en halv snes koncerter om året, deraf i denne sæson 6 i Esbjerg og een koncert i Ribe, Askov, Tarm og Grindsted. Orkestrets faste dirigent er Peder Holm, og som solister medvirker udenlandske og danske kunstnere. Sæsonplanerne søges lagt så alsidige og kvalitetsprægede som muligt, men forskellige tekniske og økonomiske omstændigheder sætter ret snævre grænser for, hvad orkestret kan sætte på sit program. Især opstår der vanskeligheder, når det drejer sig om at opfylde den naturlige forpligtelse til at fremføre nyere musik. Orkestret har dog i løbet af de sidste 3 sæsoner kunnet opføre 11 værker, skrevet af komponister fra dette århundrede (Sibelius, Nielsen, Hindemith, Bartok, Kodaly og Honegger). På programmet for denne sæson står bl. a. værker af Nielsen, Hindemith og Peder Holm. I alt opførtes i de sidste 3 sæsoner 54 forskellige værker, og i indeværende sæson fremføres 11 værker, hvilket må siges at være en stor præstation for et symfoniorkester af den anførte art.

Konservatoriet i Kunstpavillonens underetage (side 20).

Den nyerhvervede bygning til konservatoriet (side 21).

Fra undervisningen på konservatoriet (side 22 og 23).

Som det vil være fremgået af det foregående, har byen og egnen haft god grund til at være tilfreds med musiklivets hidtidige udvikling. For konservatoriets vedkommende har det ovenikøbet betydet en vis fordel, at Vestjysk Symfoniorkester ikke er et egentligt, professionelt landsdelsorkester. Konservatoriets elever har nemlig haft en bedre orkesterskolemulighed end de fleste andre konservatoriers elever, idet Vestjysk Musikkonservatoriums elever – efter en optagelsesprøve – kan deltage i samtlige Vestjysk Symfoniorkesters koncerter og derved arbejde med et symfoniorkesters standardrepertoire.

Men musikkonservatoriet står, som tidligere nævnt, over for vanskeligheder med hensyn til at fremskaffe lærerkræfter. Selvom der finder et vist samarbejde sted med Sønderjysk Symfoniorkester, må det forventes, at stigningen i antallet af elever, der vil spille et orkesterinstrument, i løbet af kort tid vil gøre lærerproblemet akut.

Hertil kommer, at symfoniorkestret står over for et problem af meget stor betydning for orkestrets videre udvikling af dets kunstneriske standard, nemlig assistentproblemet. Især den omstændighed, at soloblæserne må engageres fra koncert til koncert fra andre orkestre, medfører ofte, at orkestret kun kan være fuldtalligt på selve koncertdagen.

Det kunne forekomme at være en naturlig tanke at søge disse problemer løst ved at udnytte landsdelsorkesterlovens mulighed for at omdanne symfoniorkestret til et egentligt landsdelsorkester. Herimod taler imidlertid en række forhold, ikke mindst den udtalte mangel på kvalificerede orkestermusikere her i landet og i det øvrige Europa.

Der er derfor fra musikinteresserede kredse i byen fremkommet et for danske forhold ganske nyt og originalt, alternativt forslag, som, hvis det realiseres, både vil kunne afhjælpe de eksisterende mangler og fremme en mere intensiv udvikling af musiklivet i hele Vestjylland.

Forslaget går ud på, at der skabes mulighed for et fast ansat kammerensemble med hjemsted i Esbjerg.

„Det vestjyske Kammerensemble" skal bestå af en strygekvartet (2 violiner, viola og cello), en kontrabas og en blæserkvintet (fløjte, obo, klarinet, horn og fagot).

Ensemblets opgaver bliver følgende:

Medlemmerne virker som koncertmestre og soloblæsere ved Vestjysk Symfoniorkesters koncerter. For den kunstneriske kvalitet af symfoniorkestrets arbejde vil det betyde en umådelig gevinst, at disse 10 afgørende stemmer i orkestret er sikret besat med dygtige musikere, såvel til prøverne som til selve koncerterne.

Ensemblet udgør grundstammen i et nyt kammerorkester, der koncerterer i landsdelen og kan bidrage til radioens programmer med et specielt kammerorkesterrepertoire, f. eks. fortrinsvis musik fra det 20. århundrede. Endvidere får ensemblemedlemmerne udstrakt mulighed for at indøve og fremføre strygekvartetter, blæserkvintetter

og andre former for kammermusik, hvilket vil være noget helt nyt og meget tiltrækkende for danske orkestermusikere.

Endelig skal medlemmerne virke som lærere ved Vestjysk Musikkonservatorium og Esbjerg Musikhøjskole, hvorved en af forudsætningerne for den videre rekruttering af såvel professionelle som amatørmusikere vil være til stede.

Bestyrelserne for musikkonservatoriet og symfoniorkestret, som har fremsat forslaget for Ribe Amts Regionsudvalg, håber på og regner med den nødvendige støtte fra stat og kommuner, således at Det vestjyske Kammerensemble allerede fra næste sæsons begyndelse vil være en realitet.

Selvom Esbjerg har en tilstrækkelig stor og i akustisk henseende stort set tilfredsstillende orkestersal i Statsskolens aula, og selvom Kunstpavillonens sal som tidligere nævnt er meget velegnet til fremførelse af kammermusik, vil en så væsentlig intensivering af byens og egnens musikliv, som kammerensemblets oprettelse vil betyde, formentlig også føre til, at der i nærmere eller fjernere fremtid bør opføres en egentlig musik- eller koncerthal, måske i tilknytning til Esbjergs kommende teater.

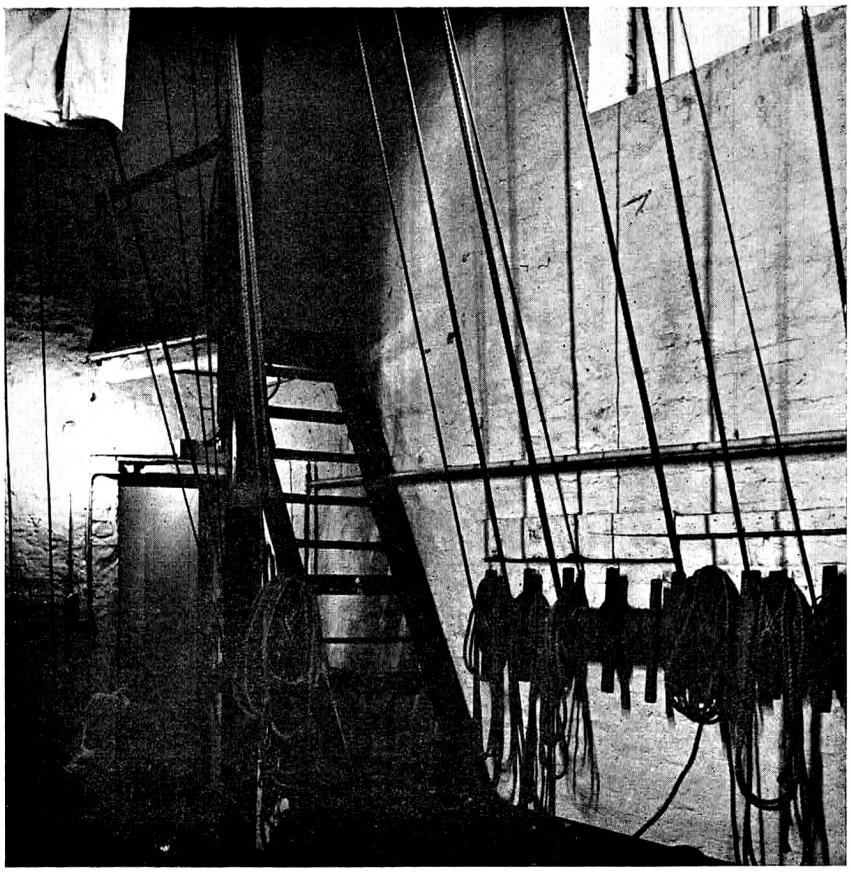
TEATER I ESBJERG

Efter at der ved gennemførelsen af teaterloven i 1963 var skabt bedre vilkår for teaterdriften i landet, nedsatte Esbjerg byråd et særligt udvalg til at undersøge muligheden for at oprette et fast, producerende teater i Esbjerg.

Det måtte af flere grunde anses for naturligt at tage teaterspørgsmålet op til selvstændig undersøgelse og overvejelse.

For det første står hele Vestjylland uden eget teater, således at en landsdelsscene vil kunne løse en vigtig opgave på linie med landsdelsscenerne i Odense, Aalborg, Aarhus og Aabenraa.

Derudover viste der sig, efter at den i teaterloven forudsatte publikumsorganisation og billetkøbsordning var blevet etableret i Esbjerg („Esbjerg Teaterkreds"), at være en overordentlig stor interesse til stede for teateropførelser. I denne sæson er der således – først og fremmest med Det danske Teater – truffet aftale om i alt 36 opførelser.

Den for tiden benyttede scene, biografsalen i Hotel Spangsberg, er imidlertid i flere henseender utilstrækkelig.

Det var på denne baggrund, at byrådets særlige teaterudvalg efter et omfattende forarbejde i foråret 1965 kunne anbefale, at der opføres et fast, producerende teater i Esbjerg.

Man skønnede, at anlægsudgiften ville beløbe sig til ca. 10 mill. kr., og at den del af de samlede driftsudgifter, som Esbjerg kommune, eventuelt i forbindelse med omegnskommunerne, ville komme til at bære, antagelig ville udgøre ca. 1 mill. kr. årligt.

Den teaterbygning, man havde i tankerne, skulle kunne rumme mindst 800 tilskuere. Det ansås tillige for hensigtsmæssigt at lade teatersalen indrette således, at den til at begynde med tillige kan benyttes til koncertfremførelse, selvom forskellige hensyn kunne synes at tale imod en sådan kombination. Endemålet måtte være en separat koncertsal opført i forbindelse med teatret. En sådan ville også kunne benyttes som studie- og eksperimentalscene. Fra musikerside blev det også stærkt fremhævet, at kun en særskilt koncerthal vil kunne få selvstændig betydning i forhold til de allerede

Teatersalen på Hotel Spangsberg i Esbjerg (side 24).

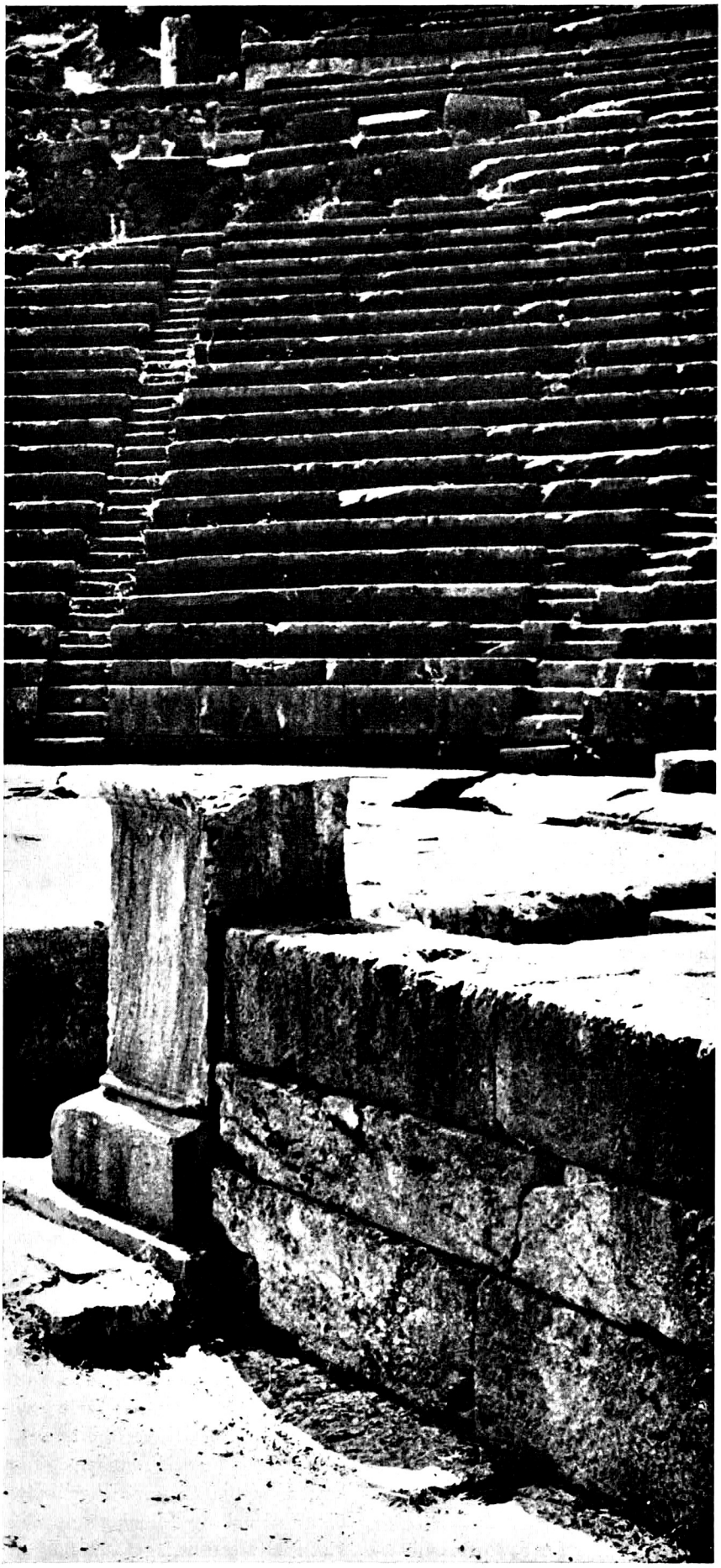
Amfiteatret i Delphi (side 25).

eksisterende koncertsale i byen, bl. a. Statsskolens aula og Kunstpavillonens sal.

Derimod fandt teaterudvalget ikke anledning til at overveje spørgsmålet om, hvorvidt det i stedet for en teater- og koncertbygning ville være rigtigt at opføre et mere omfattende kulturhus eller kulturcenter. Heller ikke den af kulturministeriets udvalg fornylig afgivne betænkning om kulturcentre har givet byråd eller teaterudvalg anledning til at tage teatersagen op til fornyet overvejelse på et ændret grundlag.

Efter at spørgsmålet om etablering af et fast teater i Esbjerg havde været gjort til genstand for forhandling med ministeriet for kulturelle anliggender, har byrådet rettet henvendelse til ministeriet om sagkyndig bistand til en analyse af de særlige bygningsmæssige problemer, der er forbundet med opførelse af teatret. Det forekommer nemlig særlig vigtigt, at der for landets kommende teatre lægges større vægt end hidtil på at udnytte de tilstedeværende muligheder for en rationel og i videst muligt omfang automatiseret drift, ligesom der af hensyn til samarbejdet teatrene imellem bør stræbes mod en udstrakt standardisering, bl. a. med hensyn til scenernes størrelse.

Man vil således kunne gå ud fra, at Esbjergs kommende teater vil blive godt forberedt til at løse de mange og bekostelige arbejdsproblemer, som de fleste af landets ældre scener, og især Det kgl. Teater, kæmper med.

CENTRALBIBLIOTEKET
SOM KULTURFORMIDLER

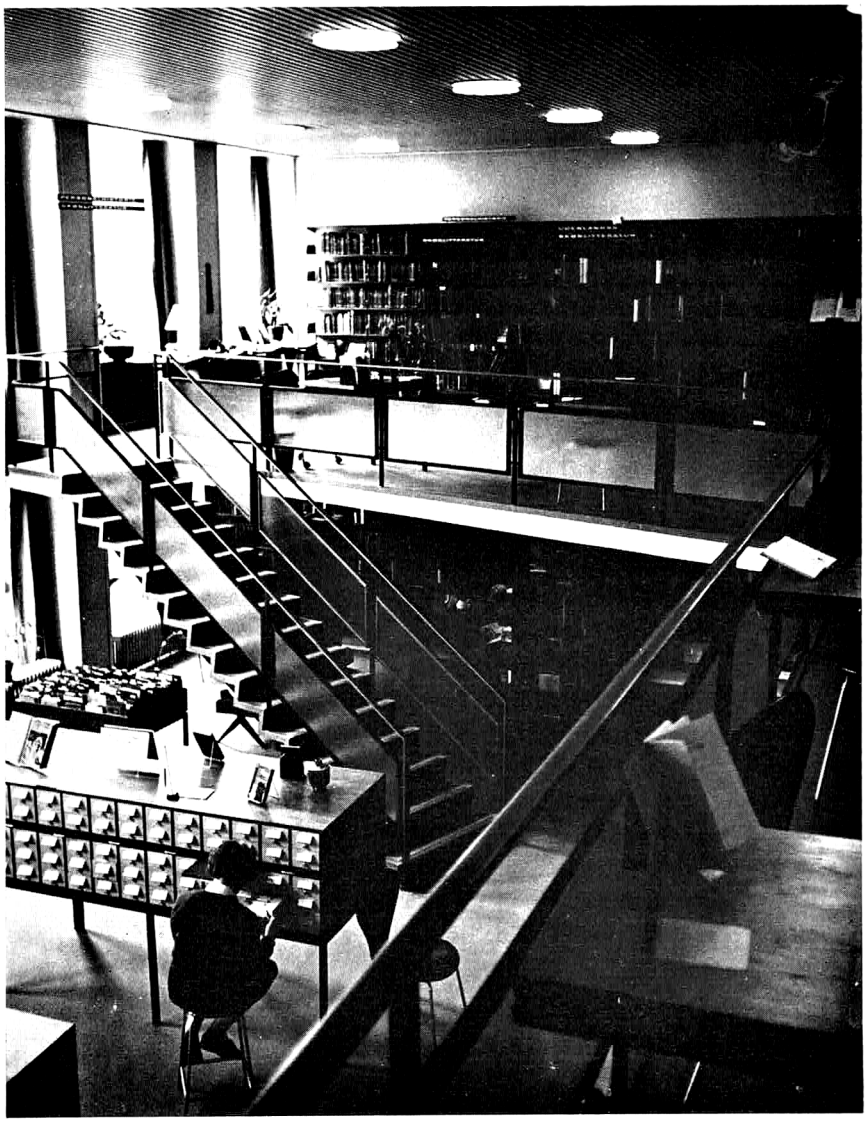
Da Centralbiblioteket i 1961 tog sin nye tilbygning i brug med en tredobling af etagearealet, skete denne udvidelse og modernisering på basis af planer, udarbejdede efter et behov for øgede pladsforhold i udlån, børnebibliotek, kontorer, personalerum, magasiner samt mødelokaler i overensstemmelse med de krav, som de dagældende bibliotekslove gav udtryk for. De smukke, hensigtsmæssige lokaler har da også siden været ramme om en mangesidig aktivitet, hvor det utraditionelle udlånslokale med mange læsepladser og gode udstillingsmuligheder har været centrum for en publikumsservice, der viser en stigende benyttelse på ca. 30 %, en stigning, som unge under uddannelse som en naturlig følge af flere undervisningsanstalter og nye undervisningsformer tegner sig for en betragtelig del af. Centralbibliotekets plads i samfundet som oplysningsformidler understreges yderligere gennem læsesalens voksende antal besvarelser af spørgsmål, stillede af et bredt udsnit af befolkningen, repræsenterende erhverv, institutioner, uddannelse og menigmands praktiske gøremål og oplysningstrang, ligesom fremskaffelse til den enkelte af mere speciel litteratur fra fremmede biblioteker ikke blot talmæssigt er steget, men også takket være installation af telex har kunnet behandles både hurtigere og bedre.

Folkebibliotekernes formål efter biblioteksloven af 1964: at *fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet* kan derfor for de to første kategoriers vedkommende siges at være imødekommet, omend den voksende aktivitet med krav til større bogmængde og personale atter stiller krav om mere plads. Hvad den sidste kategori angår, begyndte Centralbiblioteket allerede under besættelsen at arrangere en række litterære aftener i ovenlyssalen. Litteraturforeningen, der stiftedes 1946, overtog i nogen grad med biblioteket som primus motor disse arrangementer med foredragsrækker i biblioteket, medens møder med fremragende kræfter som Bodil Ibsen, Holger Gabrielsen, Thorkild Roose, Johannes Meyer, Else Skouboe, Inge Hvid Møller, Ellen og Henrik Malberg, Ole Wivel, Arnulf Øverland, Tarjei Vesaas, Jens Kruuse m. fl. af pladshensyn måtte placeres ude i byen.

Da den store og den lille sal i 1961 blev taget i brug, øgedes mødeaktiviteten betydeligt, og der blev givet foreninger med kulturelle formål mulighed for leje af salene til en symbolsk pris. I de tre første år afholdtes således 419 møder, udstillinger, kurser, foredrags- og filmsaftener. Af disse var Centralbiblioteket enten arrangør eller i samarbejde med Litteraturforeningen og Folkeuniversitetet medarrangør af 24 litterære aftener samt 2 aftenhøjskoler, dækkende „Tekst og toner" og „Heretica-kredsen". En udstilling med materiale fra Esbjerg under besættelsen arrangeredes af Byhistorisk Arkiv og med foredrag og film knyttet hertil. 14 forskellige oplysningsforbund og foreninger lagde i vinterhalvårene beslag på et stort antal ugentlige aftener i de to studieværelser.

I 1964/65 benyttedes salene 195 gange med ca. 7.000 deltagere. Ovenlyssalen blev i 1965 inddraget til skolecentral, og mødevirksomheden koncentreredes om Store sal, der benyttedes 179 gange med 14.300 deltagere. Foruden oplysningsforbundene var det i særlig grad Folkeuniversitetet og Litteraturforeningen, der tegnede sig for de fleste arrangementer, men mange foreninger og institutioner har benyttet salen til foredrag, film og anden oplysningsvirksomhed, således Statens Filmcentral med fremvisning af nye dokumentarfilm, to serier TV-mandage med anvendelse af Centralbibliotekets fjernsynsmuligheder, ægteskabsskole, vinkursus, Turistforeningens foredragsrække „Kend din by", børneværnskursus m. v.

Af udstillinger kan nævnes de årlige udstillinger af nordisk bogkunst, 7 maleriudstillinger, hobbyudstilling, fotoudstilling, Lemgoudstilling og Esbjerg kommunes udstilling af nye projekter. Det hidtil største og dyreste arrangement var udstillingen „Islandske håndskrifter og dansk kultur", der vistes i maj-juni 1965. Ved særlig begunstigelse og med tilskud fra Esbjerg kommune blev Centralbiblioteket et af de få steder i provinsen, hvor denne kostbare og meget smukt arrangerede udstilling blev vist med et stort udvalg af de mest sjældne, originale håndskrifter, udlånt af Det kgl. Bibliotek og den Arnamagnæanske Samling, suppleret med malerier og grafik

fra Statens Museum for Kunst. Udstillingen havde over 4.000 besøgende fra hele Vestjylland.

I samarbejde med Afholdsforeningernes Kvindeudvalg har Centralbiblioteket de sidste vintre afholdt en række kulturelle eftermiddage for ældre enlige, hvor Centralbiblioteket har sørget for det kulturelle indslag og kvindeudvalget for det ved denne lejlighed traditionelle kaffebord. Et udvalg af bøger til hjemlån har hver gang været anbragt i salen, og dette tilbud har været benyttet af adskillige af de mere end 200, der regelmæssigt er mødt op. Et lignende antal bibliotekarer og biblioteksudvalgsmedlemmer har deltaget i Centralbibliotekets månedlige bogmøder, hvor den nye litteratur omtales og anmeldes af bibliotekarer fra Centralbiblioteket og dets opland.

Biblioteksloven krav til folkebibliotekerne om at stille bøger og andet egnet materiale til rådighed for den enkelte borger omfatter også audio-visuelt materiale såsom grammofonplader, film, lyd- og billedbånd, originalkunst, reproduktioner m. v., altså et musikbibliotek, et kunstbibliotek. Musikbiblioteket har længe været ønsket og er stærkt påkrævet i en by med så stor musikinteresse, som Esbjerg kan opvise. Pladsforholdene på biblioteket hindrer for tiden etablering af musik- og kunstbibliotek, to afdelinger, som sammen med Centralbibliotekets almindelige og den udadvendte aktivitet vil kunne bidrage væsentligt til at udfylde en del af de opgaver, som et kommende kulturcenter må tænkes at blive pålagt. Men det fordrer plads, mere plads.

Biblioteksudvalget er derfor i færd med at undersøge pladsbehovet på Centralbiblioteket, så det kan løse ikke blot de egentlige biblioteksopgaver, men også de meget store opgaver, som især den nye biblioteksloven pålægger hovedbiblioteket i en by af Esbjergs størrelse.

Det vil sandsynligvis være muligt – såfremt en udvidelse foretrækkes frem for en flytning og bygning af et helt nyt centralbibliotek – at udbygge på stedet, når den tekniske skole inden alt for mange år begynder sin udflytning til den nye „teknikerby".

Dersom Esbjergs kommende teater opføres på den plads lige ved Centralbiblioteket, på hvilken Esbjerg Museum nu er beliggende, vil der i byens hjerte, mellem forretnings- og hotelkvartererne og den nye administrationsbygning, være skabt et center for en betydelig del af byens kulturelle aktivitet, uden at man derved har bundet sig til at etablere et egentligt „kulturcenter", hvilket i en by af Esbjergs størrelse og med så vægtige, allerede eksisterende institutioner som Fiskeri- og Søfartsmuseet og Kunstpavillonen næppe kan anses for en helt rigtig løsning.

Det betyder imidlertid, at der vil blive stillet meget store krav til Centralbiblioteket med hensyn til lokaler til de mange kulturelle formål, der findes i byen. Den nødvendige udbygning kan derfor meget let medføre, at det nuværende etageareal skal mere end fordobles.

ET KULTURHISTORISK MUSEUM OG DETS OPGAVER

Esbjerg Museum fylder 25 år

Af formanden for Esbjerg og Omegns Museumsforening,
snedkermester Niels Thomsen

Alt for mange mennesker identificerer et museum med et sted, hvor mærkelige gamle ting samles sammen og udstilles. Væsentlig stenøkser og skårede potter, som lige så mærkværdige museumsfolk med stor fryd har gravet op med teskeer, klistret sammen, og derefter med stor varsomhed pustet støvet af og sat i montrer til evig glemsel. Noget fornemt og verdensfjernt, der næppe i større grad kan komme andre ved.

Intet er mere forkert. Selvfølgelig er det rigtigt, at et kulturhistorisk museum først og fremmest skal være et forskningscenter, men det kan nu engang kun ske i kontakt med livet udenfor museernes mure. Og det er nutidens museumsfolk lykkeligvis helt klare over i en tid, hvor dansk museumsvæsen for alvor er i støbeskeen, samtidig med, at der gør sig en stedse stigende interesse for kulturhistorie i alle dens afskygninger gældende i brede befolkningskredse.

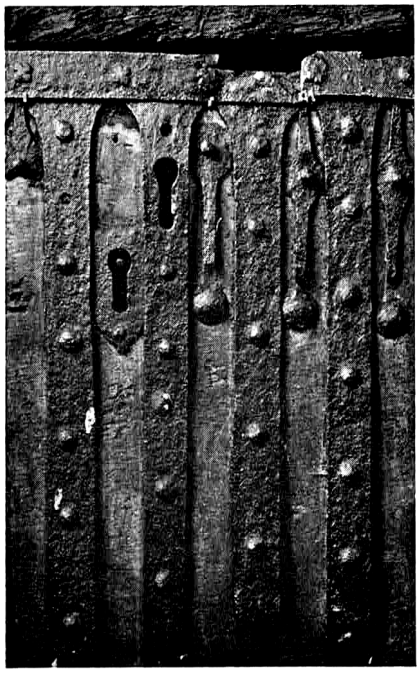
Betegnelsen „lokalmuseum" skulle vel i sig selv begrænse museets geografiske rækkevidde, og formelt får de statsanerkendte museer da også – efter endnu ikke umiddelbart forståelige retningslinier – et virkeområde, som de bør holde sig til. Men i praksis samarbejdes der overalt på tværs af disse grænser.

I alt det nye, der i disse år sker, har Esbjerg Museum, der netop i dette efterår på behørig vis har markeret sit 25-års jubilæum, skubbet sig tilrette og gjort sig gældende. Og ikke mindst fundet sit særpræg, sit eget ansigt.

Forskningsmæssigt skal museet søge at dække egnens materielle folkekultur. Oldtidens store fundkompleks. Studiet af middelalderens og renæssancens værdifulde kirkebygninger og deres inventar, og den tids mere sparsomme verdslige minder. Herregårdenes lokaltprægede nyklassicisme, bondekulturens byggeskik i 1800-tallet og sporene af bondens gamle agre.

Desuden, og ikke mindst vigtigt, den nyere tids bykultur. Esbjerg by har jo med sine små hundrede år på bagen forlængst fået sit særpræg, og det er klart, at der her ligger en stor forskningsmæssig opgave. Til den ende også bevaringsmæssige opgaver, der bør tages op, mens tid er.

Det er muligt, at det ikke var helt de samme signaler, der blev blæst, da Esbjerg Museum for 25 år siden blev åbnet.

Det lå ikke dengang for, at der skulle skelnes mellem f. eks. biologi og kulturhistorie, og for fiskerisamlingens vedkommende var netop disse to ting under samme hat. Velment, men ikke særlig holdbart i længden. Det må derfor nu bagefter betragtes som et stort held, at daværende vicebibliotekar Johs. E. Tang Kristensen satte igennem, at museumsforeningen blev medlem af Dansk Kulturhistorisk Museumsforening og dermed fik en klar linie lagt.

Det kunne naturligvis være fristende at bruge lejligheden og anledningen til her at opsummere 25 års bedrifter og resultater, men det vil dog være mere rimeligt at gøre en slags status.

Hvor står museet i dag, og især: hvad er dets opgaver i tiden, der kommer? Dertil må det være nødvendigt at fastslå, at det er de forløbne års resultater, og ikke mindst de derfra vundne erfaringer, der i høj grad kommer til at bestemme, hvad der vil ske fremover. Eller rettere: det er de forskningsmæssige muligheder, der har givet sig tilkende i og på Sydvestjyllands jord, der stiller krav om at blive ført videre.

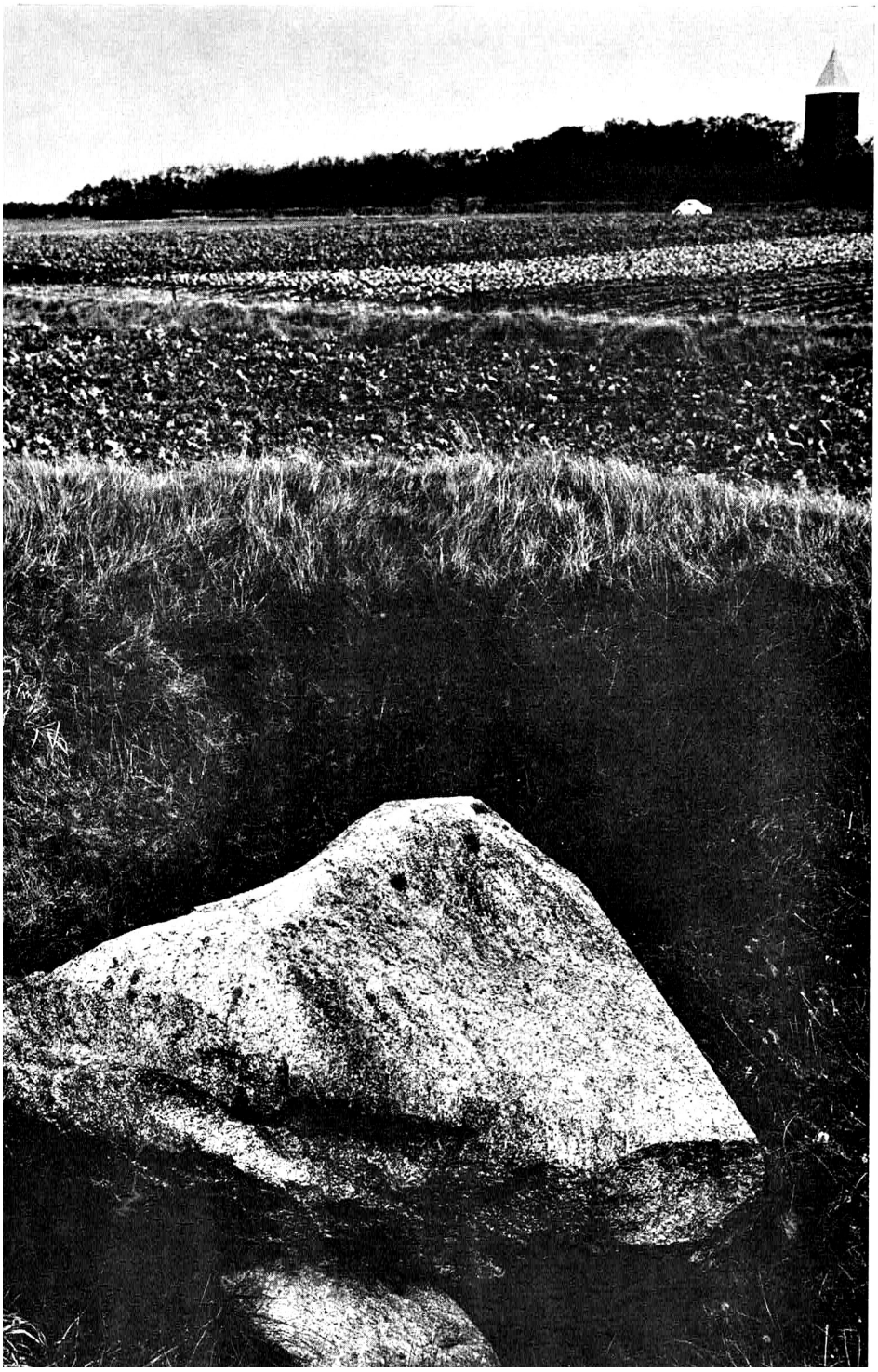
Og det er klart, at Esbjerg Museum vedkender sig arv og gæld.

Selv om det kvarte sekel ikke har været uden mislyde, vil de mennesker, der står bag museet og dets arbejde, ikke tabe målet af syne: Et kulturhistorisk museum, by og egn kan være bekendt.

Senrenæssancestolegavl fra Skads kirke. Esbjerg museum (side 28).

Bramminge Hovedgård, bygget 1786 (side 29).

Detaille af middelalderlig kiste fra Tjæreborg kirke. Esbjerg museum (side 29).

Traditionelt anses Esbjerg-Vardeegnen for den jyske enkeltgravskulturs klassiske land. Den egn, hvor et indvandret kvægavlerfolk især slog sig ned og efterlod de mange tusind lave gravhøje fra den yngre stenalder, tiden omkring år 2000 f. K.

Det er for så vidt også rigtigt, men en vigtig ting blev ikke erkendt af de gamle forskere, nemlig at den næsten samtidige megalithkultur, minderne om de store stendyssers og jættestuers folk, storstensgravene, der for mange mennesker er indbegrebet af dansk oldtid, også findes i Sydvestjylland.

Dette billede er, kort fortalt, i den sidste snes år totalt ændret. Det begyndte med, at resterne af et dyssekammer i 1939 blev fundet ved vejarbejde på Strandby Kirkevej. I 1943 påviste Esbjerg Museum endnu en dysse i en overpløjet høj vest for Skads Kirke. Den var velbevaret, og er nu fredet. Dernæst skete der det helt uventede, at langhøjen „Skibhøj" i Veldbæk, som man ellers troede var fra bronzealderen, eller, navnet in mente, måske fra vikingetiden, ved en restaurering i 1952 efter besættelsestidens ødelæggelser viste sig at indeholde 2 jættestuer, der ganske vist var

4500-årigt dyssekammer nær Skads kirke (side 30).

Tætliggende højgruppe ved Skads kirke. Den nærmeste er sognets baunehøj (side 31).

Bopladslag fra jernalderen for foden af moderne højhusbebyggelse. Langelandsvej i Esbjerg (side 31).

plyndrede for sten. I dette år er endnu et sådant anlæg dukket op ved Veldbæk skole, og i virkeligheden ser det sådan ud, at alene Jerne sogn kan mønstre en halv snes megalithanlæg, flere end mange sjællandske sogne. Måske er påvisningen af dette, når alt kommer til alt, museets fornemste resultat til nu.

Bronzealderen er tyndt repræsenteret på Esbjerg Museum. Det skyldes, at den tids grave almindeligvis fandtes ovenpå enkeltgravskulturens høje, og det er jo kun de overpløjede høje, der forlængst er plyndrede for bronzealderens efterladenskaber, vi må arbejde med.

Derimod turde museets placering i dansk jernalderforskning være almindelig kendt. Især de særprægede bopladsfund bl. a. i Vognsbøl, Sjælborg og Myrthue har givet disse stednavne arkæologisk klang og gjort egnen interessant i arkæologkredse. Sydvestjylland, hvor museerne i Varde, Esbjerg og Ribe virker, regnes vel i øjeblikket som landets vigtigste jernalderforskningscenter. Selv om dette kunne lyde som store ord, sagt omkring et jubilæum, er det nøgternt set rigtigt. Tingene i Esbjerg Museums jernaldermontrer taler da også deres tydelige sprog derom.

HISTORISK TID

Der er på museet en del kirkeinventar. Ikke meget, da det ligger i sagens natur, at så meget som muligt af dette bør blive på plads og i brug i kirkerne. Derfor var det også helt naturligt, at museet fornylig tilbageleverede nogle senrenæssancestolestader til Skads kirke, da der efter en restaurering atter blev plads til dem. Iøvrigt kvitterede kirken ved med Nationalmuseets billigelse at deponere nogle værdifulde 16- eller 1700 tals alterbilleder på museet.

Beklageligvis kan disse billeder ikke udstilles, før museet får et forsvarligt klimaanlæg, hvilket i realiteten betyder: ikke før vi får en ny museumsbygning.

En bygning kræver også Guldagerorglet, der næppe vil kunne stilles op under de nuværende forhold, selv ikke når Fiskeri- og Søfartsmuseet flytter. Der er forlods disponeret over hver tomme af den plads, fiskeriafdelingen i øjeblikket beslaglægger.

Det samme nærgående problem – en ny bygning – rykker endnu nærmere ind på livet, som tiden går, omkring en endnu mere alvorlig sag. I 1955 overlod Nationalmuseets III. afdeling Esbjerg Museum 2 panelstuer, en barok-trappe og en del møbler fra omkring 1745. De var på grund af en nødvendig ombygning på den ellers fredede herregård Hesselmed frigivet.

Sengotisk prædikestol fra ca. 1550. Jerne kirke i Esbjerg (side 32).

Typisk vestjysk nyklassicisme. Herregården Endrupholm, bygget 1805 (side 32).

Karakteristisk sydvestjysk bondegård fra sidste halvdel af 1800-tallet. Briksbøl (side 33).

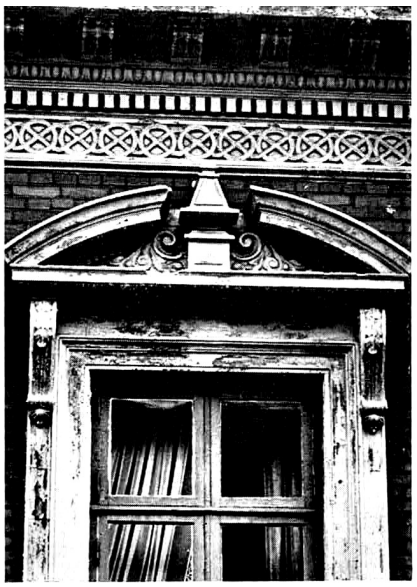

Selv om et par 1700-tals døre sammen med en smagsprøve på panelerne og et værdifuldt hollandsk skab er opstillet, er det alligevel nærmest skandaløst, at størsteparten af disse ting henligger på et dårligt magasin, og det må måske overvejes, om ikke Esbjerg Museum bør bede Nationalmuseet om at tage disse ting tilbage, selvom dette ville være synd for den ganske pæne samling af egnspræget herregårdsinventar, der efterhånden er tilgået museet.

Tiden farer hårdt frem mod egnens bondegårde. Der er vel ikke meget at sige til det; de ældste af dem er med deres 150 år eller mere på bagen simpelthen slidt op og ikke til at bo i mere. Dog er der tilbage ret mange gårde, der er blevet til omkring 1880 i en periode, hvor der byggedes smukt og solidt her på egnen.

Museet kæmper hårdt for at redde, hvad reddes kan, når disse bygninger rives ned, men også her må det siges, at de dårlige magasinforhold ikke animerer hverken glade givere eller museumsfolk til at lade virkelig værdifulde ting tilgå museet uden mulighed for forsvarlig udstilling eller opbevaring.

Et lyspunkt i alt dette sørgelige er, at Esbjerg kommune går stærkt ind for at bevare en del af disse bygninger i Esbjergs periferi. Mange af dem er efterhånden købt af kommunen, og for disse gårdes vedkommende gives der museet særdeles gode vilkår for undersøgelse og bevaring.

Mon egentlig ret mange tænker over, at Esbjerg er en af de få danske byer, der er vokset op i Christian IX's tid, hele denne ikke kedelige byggeperiode fra 1870'erne til omkring århundredskiftet, som nutidige kulturhistorikere kalder historicismen. En tid, hvor romansk og gotisk stil blev genoplivet sammen med markant renæssanceefterligning, der – hvad man end vil mene om den slags – fordrede en så fremragende håndværkerindsats, at den næppe er overgået siden.

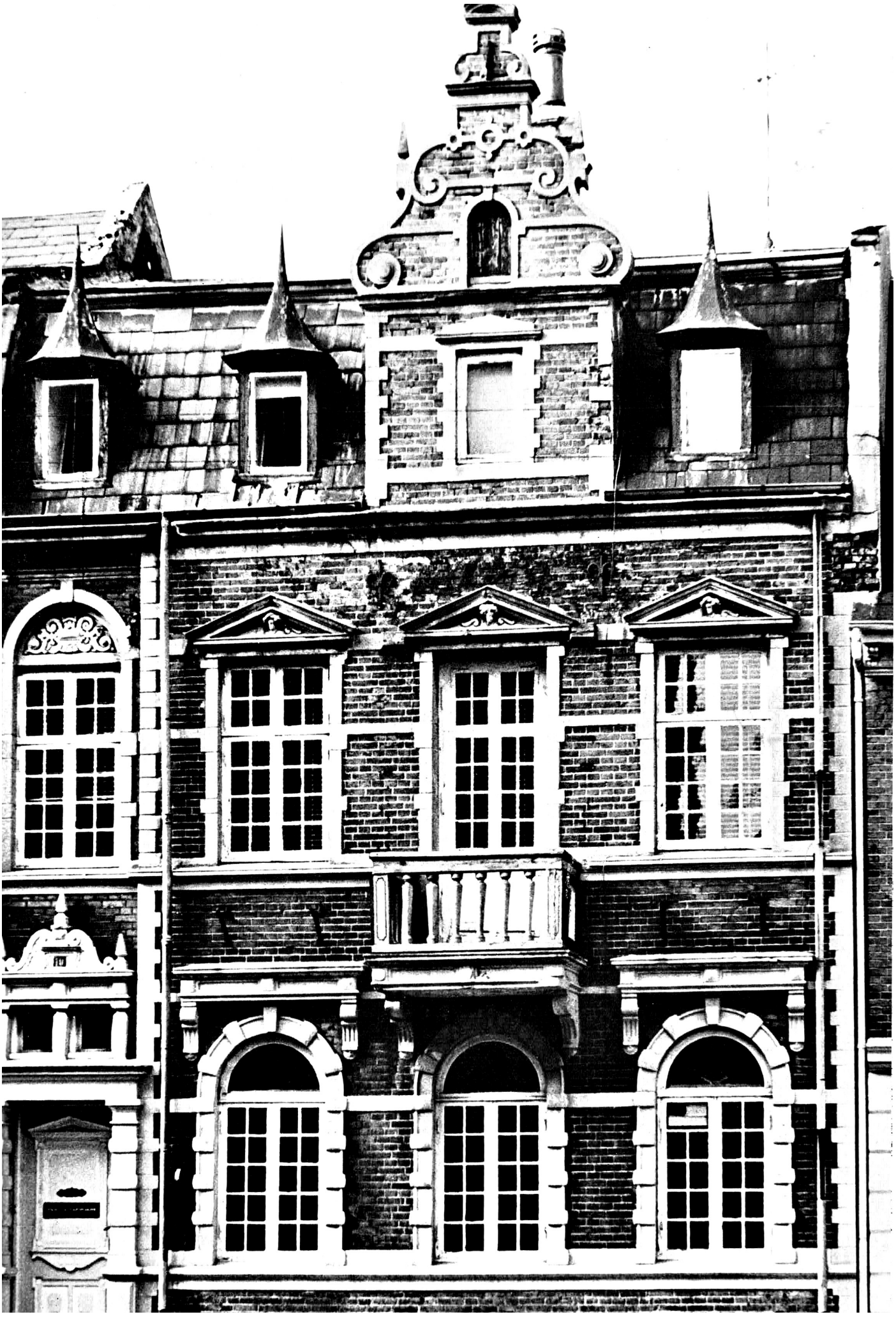
Museumsfolk og fredningsmyndigheder både i udlandet og herhjemme er ved at være opmærksomme på disse minder fra den sidste store håndværkertid. Bevaringsbestræbelser omkring de bedste af disse gamle bygninger vil nok nu gå i gang, og forhåbentlig vil også Esbjerg kende sit ansvar og være med.

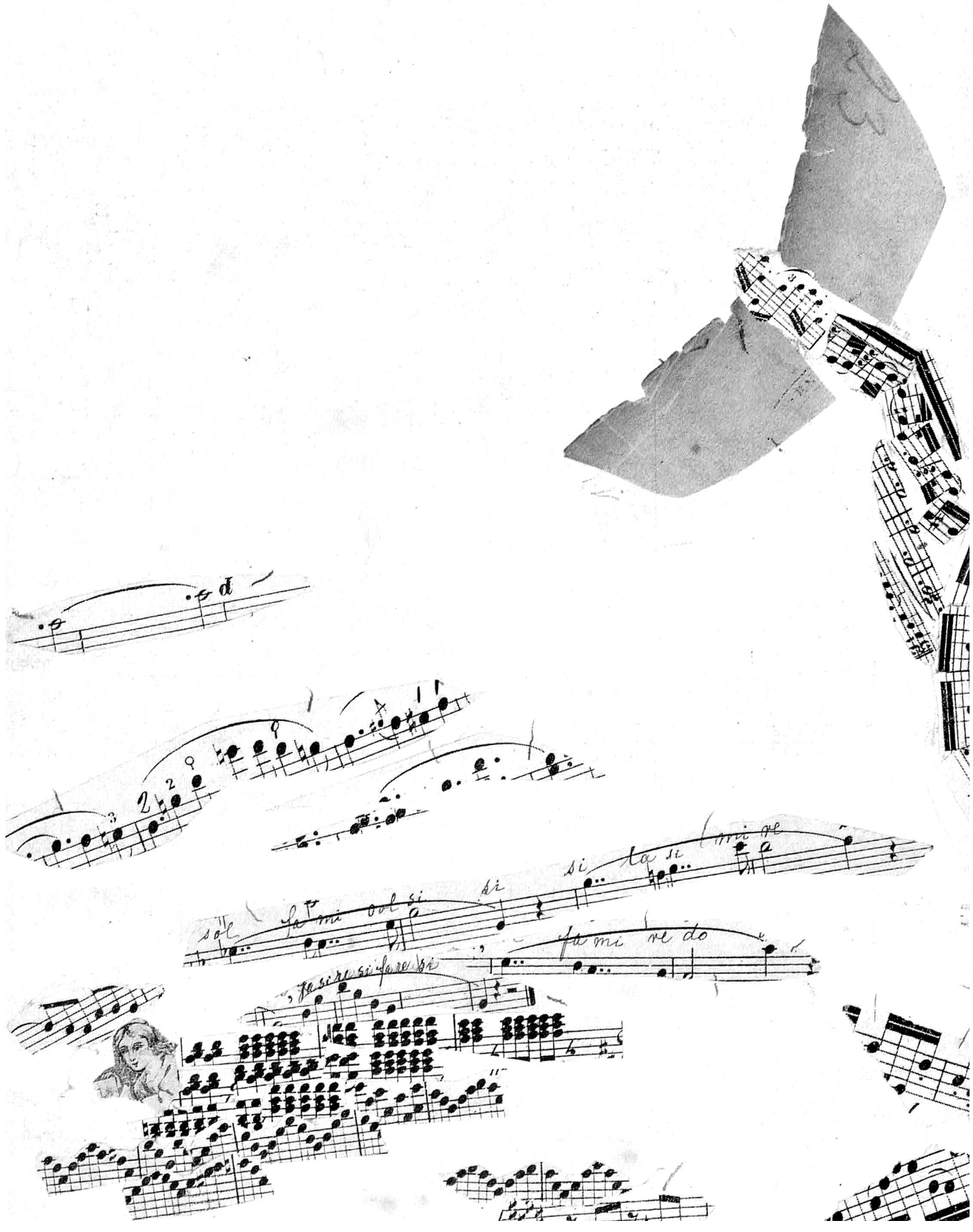
Hele dette afsnit af dansk byggehistorie blev i de gamle byer afviklet i byernes periferi, medens man i Esbjerg har den præsent i selve bykernen. Derfor har byen et særpræg, der i vid udstrækning bør bevares. Måske kan det endnu knibe med forståelsen af, at der virkelig skulle være noget at frede og værne om her: man må først lære at se på byen på en anden måde end den hverdags.

Motiver fra renæssancens kirkekunst, afspejlet i 1880'ernes byggestil. Kongensgade 49, Esbjerg (side 34 foroven).

»Rosenborgstil«. Svendsgade 5, Esbjerg (side 34).

Bedre og mere finfølt efterligning af hollandsk renæssance findes næppe i Danmark. Borgergade 19, Esbjerg (side 35).

sol fa mi sol si si la si mi re
fa mi re do